

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXVI
Књига 54

Нови Сад, јул-август 1994
Број 7-8

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Др Јанко Кубињец
Др Милутин Срдић

✓ Онтолошко одређење демократије
Поступак пред Савезним уставним судом

РАСПРАВЕ

Горан Илић

Промена састава првостепеног кривичног већа

ПРИКАЗИ

Др Радивој Степанов

✓ Жан Карбоније: Правна социологија

ЗАКОНИ

Слободан Бељански
Светозар Добросављев

Измене и допуне Кривичног закона Републике Србије
Промене у пореском систему

ПРАКСА

Кривично право – Грађанско право

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора АКВ

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК“ Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

CONTENTS

ARTICLES

Janko Kubinjec, Ph. D.

Ontological definition of democracy

Milutin Srdić, Ph. D.

Procedure before the Federal Constitutional Court

DISCUSSIONS

Goran Ilić

Replacement of a member of the judicial council of
the criminal court of the first instance

REVIEWS

Radivoj Stepanov, Ph. D.

Žan Karbonije: Legal Sociology

STATUTES

Slobodan Beljanski

Amendments to the Republic of Serbia Criminal
Code

Svetozar Dobrosavljev

Changes of the Tax Law System

CASE LAW

Criminal Law – Civil Law

NOTICES

From the meeting of the Management Board of
the Vojvodina Bar Association

ЧАСОВИШЊИ ЗАПИСИ ОД ПРАКСЕ

**ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ**

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Коста Мајински (1928–1932), др Никола Николић (1933–1936), др Василије Станковић (1936), др Славко М. Ђирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937–1941), Милорад Ботић (1952–1972), Сава Савић (1973–1987), Мирослав Здјелар (1987–1994)

**Уређивачки одбор
СЛОБОДАН БЕЉАНСКИ**

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Јанко Кубињец, адвокат у Бачком Петровцу, Небојша Марушић, адвокат у Новом Саду, Срђан Миковић, адвокат у Панчеву, Радивоје Јовић, адвокат у Новом Саду, Предраг Веселиновић, адвокат у Новом Саду

Технички уредник
Мирјана Јовановић

Адреса Уредништва

21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/І. Телефон: 021/29-459
Рукописи се не враћају

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXVI
Књига 54

Нови Сад, јул-август 1994
Број 7-8

ЧЛАНЦИ

Др Јанко Кубињец
адвокат у Бачком Петровцу

ОНТОЛОШКО ОДРЕЂЕЊЕ ДЕМОКРАТИЈЕ*

Одређење демократије као владавине народа није нетачно али је оно само политичко (прагматично) а не филозофско (теоријско). Као политичко, то одређење само по себи не искључује могућност свих другачијих политичких одређења, укључујући и она која би у овом смислу била експлицитно недемократска (која би, на пример, уместо владавине народа захтевала владавину филозофа, владавину радника, владавину хришћана или неку другачију владавину само једног слоја народа). У сучељавању ових различитих политичких концепција могу се користити само политички аргументи док се дискусија одвија на политичком нивоу, дакле све док се ради о *политичким концепцијама*. У таквој ситуацији, можемо себи поставити питање, да ли се спор о демократији из политичке може пренети у теоријску сферу, односно да ли се спор из сфере у којој се сучељавају *аргументи*, може пренети у сферу у којој се сучељавају *докази*. Да ли се уместо спора који резултира прихватањем или одбијањем *става*, може водити спор који резултира доспевањем или недоспевањем до *истине*. Ово питање је од посебног значаја ако се има у виду да прихватање става увек теоријски допушта другачију могућност, док доспевање до истине представља откривање једине могућности – овде је могућност другачијег решења и теоријски искључена јер истина је увек једна и неумољива.

Пошто је питање демократије једно од основних питања политике (јер аутентичне политике и нема изван аутентичне демократије), ова

* Рад примљен: 18. V 1994.

дилема се може поставити и као једно дубље и, рекао бих, претходно питање: да ли је могућа филозофија политике или је политика само вештина, да ли је могућа истина о политичким категоријама или се све своди на политичка вредновања.

Одређење демократије које предстоји иде путем којим се – уколико трагање буде успешно – доспева до истине, односно којим се – уколико пут остане без успеха – доспева до заблуде. У оба случаја, међутим, питање вредносне прихватљивости остаје изван сфере предузетог разматрања. Уколико резултат буде тачан, нико разуман га не може одбацити, уколико резултат не буде тачан, нико разуман га не може прихватити. Не постоји неистина која се сме прихватити, не постоји истина која се сме одбацити. Истина нема алтернативу.

Филозофско одређење демократије је њено онтолошко одређење. Одређење демократије које има онтолошке (дакле филозофске) претензије мора, по природи ствари, за полазиште имати основну категорију онтологије, дакле биће. Биће је, пак, у свом првом одређењу напосто оно што *јесте* (за разлику од онога ништа). Управо та одредба бића, одредба његове свеобухватности, нужно нам намеће полазиште за онтолошко одређење сваког проблема, па и проблема демократије. Дакле, подлогу за дискусију о онтолошком одређењу демократије морамо припремити на једном општијем подручју – на подручју бића као таквог.

* * *

Уочавање слојева бића-света и указивање на њихов међусобни однос је претпоставка истраживања које је пред нама. У погледу слојевања бића-света, ово истраживање се ослања на резултате до којих је у испитивању тог проблема доспео Николај Хартман у свом кратком делу *Neue Wege der Ontologie*. Разликовање слојева бића-света није било непознато ни ранијим филозофима, рецимо Томи Аквинском, па већ и Аристотелу, али одређење односа слојева је код Хартмана битно ново и управо тај почит је овде од одлучујућег значаја.

Хартман разликује слој неорганског, слој органског, слој психичког и слој духовног – при чему је слој неорганског најнижи а слој духовног највиши. Виши слојеви су код Хартмана увек ношени нижим слојевима, те су виши слојеви тиме условљени нижим слојевима. Посебно значајно је, међутим, то што условљавање никако не подразумева и одређивање, дакле виши слојеви су *условљени* али не и *детерминисани* нижим слојевима. Не постоји континуирано „напредовање” из природних карактеристика боје у уметничку димензију слике, али уметник мора да респектује природне карактеристике боје да би слика уопште могла да настане – то је смисао у коме нижи слојеви носе али ипак не детерминишу више слојеве. Полазећи од оваквог става, Хартман критикује вулгарни материјализам, биологизам и психологизам али истовремено и оне заблуде детерминизма које се крећу у супротном правцу – заблуде телеологизма. Наиме, као што карактеристике нижих

слојева не прелазе у континуитету у више слојеве, тако у суштини истоветан дисконтинуитет морамо учити и у релацији виших слојева према нижим – ни карактеристике виших слојева немају снагу континуираног преласка у ниже¹.

Полазећи од ових Хартманових ставова, могло би се утврдити да постоје сасвим одређене основне карактеристике појединих слојева бића-света којих морамо бити свесни код сваког онтолошког истраживања. У том смислу можемо рећи, да је основна карактеристика слоја неорганског каузалитет, слоја органског функционалност а свакако је могуће одређење и основне карактеристике слоја психичког у овом смислу. Али, за нас је овде интересантна само основна карактеристика слоја духовности, која се састоји у раздвојености материје и форме (док су у нижим слојевима материја и форма непосредно везани, у духовности између материје – нпр. боја у сликарству, чињенице у праву – и форме – облик духовности у сликарству, норма у праву – не постоји непосредна везаност). Раздвојеност материје и форме о којој је реч, јесте темељ на коме се изграђују све остале карактеристике духовности.

Очигледно је да се основне карактеристике по појединим слојевима не надограђују (не ради се о градуелној разлици), него се суштински (скоковито) разликују. Изнад слоја неорганског – за који је карактеристичан каузалитет – логично би било очекивати нешто попут „вишег степена каузалитета” или у најгорем случају нешто као одсуство каузалитета, као „не-каузалитет”. Но, то би било логично само под претпоставком континуираног надограђивања слојева. Пошто између појединих слојева – укључујући и суседне – постоји оштар дисконтинуитет, логично је очекивати управо нешто сасвим другачије – принципијелну разлику основних карактеристика слојева.

Овде се не смео заваравати природом питања на које нам карактеристика одређеног слоја пружа одговор. Тако у слоју неорганског каузалитет јесте одговор на питање о начину и степену детерминације, али нас то никако не сме навести на покушај да исто питање – питање о детерминацији – постављамо и приликом одређења основне карактеристике осталих слојева, рецимо слоја духовности. Потребно је, наиме, увидети да наше почетно питање није било питање о детерминацији, него питање о основним карактеристикама појединих слојева. Дакле, морамо се током целокупног процеса мишљења држати истог степена генерализације. При томе је веома значајно да се увиди да само питање мора бити принципијелно исто, док одговор може бити и принципијелно различит – као што је управо овде случај и као што се, уосталом, и очекивало. На принципијелно исто питање тражити принципијелно исти одговор јесте обична предрасуда која своје порекло има у честој склоности ума за логицизирањем свега постојећег – то је предрасуда ума који сматра да логичко закључивање може ступити на место сазнања.

Дакле, нема никакве недоследности у томе, што су карактеристике појединих слојева потпуно логички несродне и неупоредиве. Логички

¹ Упореди: Хартман, Н.: *Нови путеви онтологије*, БИГЗ, Београд, 1973, стр. 46–49.

несродни и неупоредиви су, наиме, слојеви бића-света – не може се духовно индуковати из неорганског, нити неорганско дедуковати из духовног (што важи за све слојеве у свим правцима). У овом смислу је управо дисконтинуитет слојева њихово основно обележје.

Основне карактеристике појединих слојева су темељ свих њихових законитости, што значи да се принципи појединих слојева не исцрпљују у тим темељним, основним карактеристикама, али се остале законитости заснивају на њима. Основне карактеристике о којима је реч, имају темељни карактер и у том смислу, што одређују оквир унутар кога се крећу све остале законитости односног слоја, што значи да оне уједно означавају његов максимум. Тако, на пример, каузалитет представља максималну могућност слоја неорганског – у овом слоју не може бити речи о функционалности, нити о раздвојености слоја материје и слоја форме.

Речено је већ да су виши слојеви ношени нижим слојевима. То значи да је слој органског ношен слојем неорганског а слој психичког је ношен и слојем неорганског и слојем органског. Живот постоји само као обухват сва ова три слоја. У подручју духовности ситуација у овом смислу није једнозначна и зависи од тога да ли се ради о субјективном или објективном духу (при чему се разликовање субјективног и објективног духа успоставља по критеријуму његовог локалитета: субјективни дух је онај који постоји унутар човека-субјекта а објективни је онај који је већ објективиран у неку творевину изван њега – у слику, књигу, правни пропис и сл.). У подручју субјективног духа, слој духовног је ношен од стране сва три нижа слоја – неорганског, органског и психичког, док у подручју објективног духа органско и психичко могу да изостану (на пример, у кипарству је духовна димензија ношена непосредно оним неорганским, рецимо каменом) али и не морају (на пример, глума). При томе је значајно истаћи, да ни у подручју објективног духа никада не могу да изостану сви нижи слојеви – становиште о егзистенцији самосталне, неношене објективне духовности је лоша метафизика у оном смислу у коме је метафизику критиковао Кант.

Из изнетог произилази да је нужно разликовање одређеног феномена од његовог појединог слоја. То значи да је потребно разликовати „психички феномен” (просто речено, живо биће) који обухвата слој неорганског, слој органског и слој психичког од самог слоја психичког, као његовог саставног дела, да је потребно разликовати „феномен субјективни дух” (просто речено, човека као духовно биће) који обухвата сва четири слоја, од самог слоја духовности, односно да је потребно разликовати „феномен објективни дух” (правни систем, морални систем, уметничка дела, итд.) који обухвата најмање два слоја (како је већ назначено) од самог слоја духовности као његовог саставног дела.

У подручју духовности – којим се у овом раду крећемо – овакво стање ствари има сасвим одређене и за наше истраживање веома битне импликације. У духовном феномену сам слој духовности има своје особене законитости, засноване на већ поменутој основној карактерис-

тици духовности. Међутим, пошто целина духовног феномена обухвата и ниже слојеве, то духовни феномен мора респектовати и законитости тих слојева али само у подручју тих слојева. То је ближи смисао става да нижи слојеви условљавају али не одређују више слојеве. Када сликар ствара слику неорганском бојом, он у „феномен слику“ уноси два слоја – слој неорганског (боја) и слој духовног. У слоју носиоца духовности, у слоју неорганског (боја), он мора уважавати принцип каузалитета, као и све природне законитости које важе за боју јер је то услов без кога слика уопште не може настати. Међутим, он принципе неорганског уважава само док се креће подручјем слоја неорганског, слоја носиоца духовности. Чим из слоја неорганског закорачи у слој духовности, он уважава искључиво законитости духа, али се при томе креће подручјем које је омеђено слојем носиоца духовности. То је смисао у коме нижи слојеви условљавају али не одређују више слојеве. То је, надаље, смисао у коме се законитости нижих слојева морају уважавати али само на подручју одговарајућих слојева или – с друге стране – смисао у коме се законитости не могу преносити из једног у други слој.

* * *

У проблему односа слојева бића, нас овде интересује однос слоја духовног према нижим слојевима, посебно у области политичког и правног феномена (као духовних феномена).

Као што је већ назначено, основни принцип духовности је раздвојеност слоја материје (носиоца духовности) и слоја форме (облика духовности). То значи да између чињеница (слој материје, односно носиоца духовности) и норме (слој форме, односно облика духовности) не постоји унутрашња, непосредна везаност, што значи да се из чињеница не може сазнати (сазнајни акт), нићи индуковати (логички акт) ниједно правно решење, као што се, с друге стране, до примене норме никада не долази простом логичком дедукцијом. У таквој ситуацији, која је резултат природе ствари а не наше немоћи, неопходно је успостављање трећег слоја – слоја повезивања путем кога се успоставља наднадна везаност материје и форме. У правном феномену тај слој повезивања је *аргументација* којом се оправдава, односно оспорава одређена правна квалификација, одређена правна вредност. С обзиром да слој повезивања (аргументација) није резултат сазнања постојећег, него стварања до тада не-постојећег, она увек – што је карактеристично за свако стварање – може бити и другачија. Пошто аргументација није резултат сазнања, она нити се може путем доказивања успоставити, нити се њена „адекватност“ може проверити на тај начин. Овакво стање ствари је последица поменуте раздвојености слоја материје и слоја форме, односно непостојања унутрашње нужне везаности (каква постоји у подручју природности). Оваква ситуација, надаље, резултира објективном недореченошћу духовног (дакле, и политичког и правног) феномена, услед које је увек присутна вишезначност слоја повезивања

„легитимна”. На пример, ако о једном чињеничном стању у истом правном систему различити субјекти долазе до различитих правних решења (правних вредновања), или ако до истог правног решења различити субјекти долазе путем различите правне аргументације, то никако не мора да значи да је становиште бар једног од ових субјеката погрешно и мање „легитимно” од другог.

За правни и политички феномен – али и за неке друге духовне феномене – је карактеристично и то, да је слој форме апстрактног карактера. Апстрактност о којој је овде реч, не означава генерализацију, она није супротност конкретном, него стварном. Правна норма (као форма правног феномена) је апстрактна у том смислу, што јој је њена властита стварност (језик којим је изражена, папир на коме је написана) ирелевантна, што је она према сопственој стварности равнодушна. За правну норму као форму је релевантна само стварност на коју се она односи, чињенице које она регулише, дакле материја правног феномена.

Материја правног феномена може бити целокупна стварност – дакле, и природност и духовност – јер све у стварности може бити повод правног односа. Сама стварност је, пак, неограничено разноврсна, како у подручју природности, тако и у подручју духовности. Неограничена стварна разноврсност је карактеристика на којој се заснива особени лични идентитет сваког индивидуума. Заштита неограничене стварне разноврсности, односно унутар тога изградња и очување особеног личног идентитета сваког индивидуума се у политичком систему обезбеђује путем либералних основних права, која *Georg Jallinek* означава као „status negativus” а *Reinhard Kühnl* дефинише као захтев појединца да се изостави држава². Заштита неограничене стварне разноврсности у овом смислу захтева формирање института *апстрактног грађанина*, а то овде значи изградњу апстрактног „омотача” унутар кога се грађанин појављује као човек, односно изван кога се човек појављује као грађанин, унутар кога се изграђују људска права, односно изван кога почињу права грађанина – апстрактни „омотач” је *индивидуална тачка раздвајања грађанског друштва и политичке државе*, при чему је важно истаћи да се подручје грађанског друштва не своди на тзв. приватност, него обухвата и целокупни лични, интимни живот.

Формирање апстрактног „омотача” грађанина у циљу заштите неограничене стварне разноврсности стварности (односно, овде човека као њеног дела) није „само” постулат *правде*, него је то захтев основног закона *онтологије*. Дакле, то није ствар политичког *опредељења*, него исправног *сазнања* бића-света, односно бића-човека. На овом принципу се мора заснивати целокупно подручје политичког, уколико оно жели да остане (постане) аутентично – све што је извањ овог принципа, нужно је привид политике.

Апстракција је у односу на целокупну стварност (укључујући и духовност) чији је она саставни део) виши онтолошки слој. Тачније

² Види: Kühnl, R.: *Облици грађанске владавине, либерализам – фашизам, Комунист*, Београд, 1978, стр. 34.

речено, апстракција се, као духовна творевина, налази у самом врху духовности и тиме целокупне стварности која остаје испод ње. Овај положај апстракције никако не означава неки њен „квалитет” („виши квалитет”), него искључиво – као што је и речено – њен *положај* у слојевитом грађењу бића. Дакле, није реч о томе да је апстракција „најбољи”, него искључиво о томе да је она највиши слој – једнако као што је и највиши положај крова на кући – као положај – индиферентан према питању шта је на кући „најбоље”.

Основни онтолошки закон налаже да виши слојеви поштују законитости нижих, што значи да се у апстрактним феноменима (политика, право) морају уважавати принципи нижих слојева. С обзиром да апстрактни феномен обухвата слој апстракције и слој стварности (при чему је слој стварности нижи), то се у слоју апстракције бивање одвија по принципима апстракције али уз истовремено уважавање принципа стварности у одговарајућим нижим слојевима (слојевима стварности). Дакле, у слоју апстракције се морају уважавати одговарајуће законитости нижих слојева стварности а то, пре свега, значи да се мора уважавати принцип неограничене стварне разноврсности, као основни принцип целокупне стварности. При томе, са изнетим основним законом слојевања бића, не долази до продирања одговарајућих законитости из једне у другу сферу: у слоју стварности се морају уважавати њене законитости (пре свега неограничена разноврсност), али се те законитости са преласком у слој апстракције не преносе у тај слој – апстракција садржи своје властите законитости, али мора уважавати (дакле, не и на себе примењивати) законитости нижих слојева као темељ и оквир своје егзистенције. Уставна норма којом се формира „омотач” грађанина је апстрактна и наиндивидуална, она у себи не садржи ништа појединачно, ништа стварно. Али она, да би уопште имала услова да постане аутентична правна норма (аутентично право), мора да респектује непоновљиву индивидуалност сваког појединца – уосталом, отуд и потреба за „омотачем”. Неуважавање особене индивидуалности људи би, са становишта регулисања политичко-правног института о коме је реч, било клонирање људи а не *правно регулисање* политичког института грађанина.

Апстрактни феномен (политички и правни) обухвата и законитости стварности и законитости апстракције, али те законитости морају остати у одговарајућим слојевима тог феномена. Проширивање законитости апстракције на слој стварности доводи до негирања стварне индивидуалности људи, чија је политичка димензија тоталитаризам. На супрот томе, проширивање законитости стварности и на слој апстракције, доводи до проширивања емпиријског индивидуализма и на подручје апстракције, чија је политичка одредба анархија. Оба прекорачења имају заједничко обележје у томе, што доводе до укидања аутентичног апстрактног феномена, односно самог темеља целокупне цивилизације.

У даљој разради става да уважавање неограничене стварне разноврсности није само постулат правде, него закон онтологије, треба указати на то, да се са правног становишта ово питање отвара као проб-

лем ефикасности. Другим речима, право и политика могу бити ефикасни само ако се у њиховом слоју апстракције уважавају законитости нижих слојева, за шта је основни предуслов уважавање неограничене стварне разноврсности. У противном, један политички и правни систем у најбољем случају може доспети у ситуацију коју, једном парадоксалном синтагмом можемо означити као „привид ефикасности”. На пример, ако се у једном тоталитаристичком режиму захтева да сви грађани једнако мисле и ако та норма ни у једном једином случају није јавно прекршена, ипак је само по себи јасно да сви не мисле једнако. Режим је у таквој ситуацији свакако задовољан својим поданицима, али је свима јасно, да оно чине је режим задовољан, није ефикасност (норме) него њен привид.

Ефикасност система се не постиже познавањем технике правне регулације, него познавањем стварности – јер став о уважавању законитости нижих слојева (пре свега неограничене стварне разноврсности) није резултат политичког опредељења, него сазнања принципа бића. Дакле, у случају опште неефикасности, није у питању неадекватно политичко и правно вредновање, него незнање. Питање ефикасности није техничко-политичко, нити техничко-правно, него онтолошко-политичко и онтолошко-правно – оно није предмет политичке и правне технике, него онтологије политике и права.

Степен ефикасности једног политичког и правног поретка зависи од степена уважавања законитости у слоју стварности, док степен аутентичности поретка зависи од степена уважавања законитости у оба слоја – и у слоју стварности и у слоју апстракције. Политичка димензија степена ефикасности и степена аутентичности – у њиховој комплементарној егзистенцији – изражава се у степену демократичности. Идеал демократије подразумева комплементарну егзистенцију потпуне ефикасности и потпуне аутентичности – што, с једне стране, значи пуно уважавање законитости стварности, односно законитости апстракције у односним слојевима, и, с друге стране, непрелажење законитости из једног у други слој. Идеал демократије није ништа друго, до идеал аутентичног политичког и правног система.

Речено је већ да изградња бића увек иде од нижег ка вишем слоју, односно да нижи слојеви носе више слојеве. Пошто је питање ефикасности везано за ниже слојеве, оно је у овом смислу увек претпоставка за могућност аутентичног поретка. Или, обрнуто речено, поредак који није аутентичан, извесно није ни ефикасан. Политичким речником изражено, то значи да сваки тоталитаризам води у пропаст јер је нужно неефикасан, пошто не уважава законитости нижих слојева. Док тоталитаризам не уважава законитости нижих слојева, дотле анархија не уважава никакве законитости – ни нижих, ни виших слојева – њој је страна свака правилност, дакле основна карактеристика сваке законитости, те је и анархија нужно неефикасна.

Прагматички гледано, тешко да је реалан захтев који очекује потпуно испуњење идеала демократије – међутим, оно што можемо очеки-

вати и оно што треба да очекујемо, свакако јесте асимптотско приближавање том идеалу. При томе треба обратити пажњу на то, да се овде ради о једном редефинисању уобичајеног основног одређења демократије. Одређење демократије као степена политичких и других права, свакако јесте приближавање проблему. Међутим, може се рећи да то приближавање ипак не иде довољно дубоко – оно проблему приступа са аспекта који нас не може довести до темеља проблема. Такво одређење иде политичким а не филозофским правцем – то је политичка расправа а не онтологија политичког.

Одређење демократије као степена политичких и других права, јесте одређење *обима* а не *степен* демократије. Овакво одређење даје одговор на питање о обиму њеног простирања (квантитет) а не на питање њеног појма (квалитет). До истинског темеља проблема демократије, односно до одређења њеног појма, може се доспети тек разматрањем слојева политичког феномена, односно односа тих слојева и њихових законитости – на начин који је већ изнет. Дакле, демократија подразумева уважавање законитости слојева политичког феномена и увиђање домета тих законитости, тј. непреношење тих законитости у слојеве којима оне нису својствене. Другим речима, постојање „омотача” који раздваја човека и апстрактног грађанина јесте темељ демократије. То значи да се проблем демократије довољно не захвата у питању универзалности политичких права, дакле у једном *хоризонталном* правцу, него се тај проблем отвара тек у питању односа људског и грађанског, односно у питању односа човека према политичкој држави, дакле у једном *вертикалном* правцу.

Како је већ назначено, испуњење идеала демократије се може очекивати искључиво у једном асимптотском степену. Често је степен испуњења тог идеала прилично ограничен. Но, црта која означава степен те ограничености не балансира на граници демократије и тоталитаризма, нити на граници демократије и анархије. Тоталитаризам и анархија се од демократије не разликују тиме што би то били системи неке „ограничене демократије” (у односу према идеалу демократије) – тоталитаризам и анархија су изван сваке демократије. Овде је у питању разлика по карактеру а не по степену.

Ограничена демократија представља означавање њеног обима. То је категорија која садржи сва квалитативна обележја демократије (а која се крећу наведеним вертикалним правцем) а према идеалу демократије разлику успоставља по томе што није довољно универзална (дакле, у хоризонталном правцу). Недостатак универзалности је истинска препрека на путу ка успостављању аутентичне политике и аутентичног права. Препрека о којој је реч је *квалитативне* природе, путем ње се успоставља разлика у *карактеру* (политике и права), али она је квалитативна „само” на хоризонталном правцу. У вертикалном правцу, недостатак који се своди на одсуство универзалности има само квантитативан значај. Наиме, у таквом случају са „вертикалног становишта” демократија постоји (поштују се односи слојева бића) али је она квантитативно ограничена на само један део припадника политичке заједнице.

За разлику од проблема аутентичности, проблем ефикасности се не може „додатно диференцирати“ по наведеним правцима (хоризонталном и вертикалном) и све разлике између ограничене и универзалне демократије се успостављају искључиво у квантитативној димензији. Ефикасност поретка је у непосредној вези са степеном универзалности, тако да повећање степена универзалности директно утиче на повећање ефикасности поретка, али разлика између два система универзалности, односно два степена ефикасности, јесте искључиво квантитативне природе – то никада није разлика по карактеру (политике и права), него увек само разлика у обиму (ефикасности).

Познате античке демократије, успостављене у условима робовласничког друштва и – може се рећи – чак у опреци према робовласништву, су примери демократије у којој су ограничености учвршћене веома оштро и јасно. Робовима се – филозофски речено – не признаје духовност, што на политичком плану, пре свега, значи да им се не признаје политички субјективитет. Међутим, робовласници имају обезбеђен политички субјективитет у демократском смислу, што значи да се у међусобним односима робовласника уважавају законитости слојева, као и изнети односи тих слојева. Таква ситуација резултира развојем демократских политичких институција а самим тим и развојем економије и процватом културе и уметности, дакле целокупне духовности. Другим речима, античке демократије су биле ефикасне – и, више је него јасно, да су оне биле неупоредиво ефикасније од свих савремених тоталитаристичких система. То је сасвим логично јер тоталитаристички поредак уопште не уважава законитости слојева, те ефикасност по природи ствари није могућа. У тоталитаристичком друштву чак ни они који припадају повлашћеним слојевима не поседују аутентични политички субјективитет. Тоталитаризам гуши сваку аутентичну духовност а посебно оштро сузбија сваку манифестацију основног принципа стварности – неограничену стварну разноврсност. Један од основних услова за припадност слоју повлашћених у тоталитаризму је безрезервна послушност, дакле одрицање од личне индивидуалности (стварне различитости). Насупрот томе, у античким демократијама се право робовласника на развијање личне индивидуалности сматра сасвим легитимним. Оваква ситуација античке демократије чини демократијама – додуше, ограниченим на робовласнике – и чини их ефикасним – иако ограничено ефикасним. Демократија која не би била ограничена само на слој повлашћених (у античким друштвима на робовласнике), која би дакле омогућавала развијање личне индивидуалности свих чланова заједнице и пун размах њихових потенцијалних моћи, свакако би била ефикаснија. Таленти и способности многих робова никада нису били откривени (чак ни они сами их никада нису могли постати свесни), што је било од пресудног значаја за степен ефикасности тих заједница. Али, оно што је са становишта нашег разматрања најзначајније да се уочи јесте то, да су то ипак била демократска и ефикасна друштва и да је одсуство пуне универзалности – када је реч о ефикасности – утицало

само на њен степен. Насупрот томе, у тоталитаризму – без обзира да ли он постоји у условима робовласништва у 5. веку пре Нове ере или у европском миљеу на крају 20. века – је у питању одсуство сваке демократије и сваке ефикасности, која није могућа по природи ствари, с обзиром да тоталитаризам не уважава законитости нижих слојева, пре свега ону основну – неограничену стварну разноврсност. Ограничена демократија (наведен пример античких демократија) је иступ против природе човека, тоталитаризам је иступ против природе уопште – и не само против природе, него и против бића уопште, наиме, против основних закона онтологије. Онтолошко одређење демократије, које полази од законитости слојевања бића–света, чини ове разлике потпуно јасним.

* * *

Овај текст, наравно, није имао претензију да пружи целовито онтолошко одређење демократије, него само да укаже на такву могућност и да назначи правац у коме се у том одређењу треба кретати. Ради обухватнијег онтолошког одређења демократије, потребно је проблем сагледати у ширем контексту испитивања аутентичног политичког, правног и уопште духовног феномена.

Др Милутин Срдић
судија Савезног уставног суда

ПОСТУПАК ПРЕД САВЕЗНИМ УСТАВНИМ СУДОМ*

1) ОПШТЕ НАПОМЕНЕ

Основна правила поступка пред Савезним уставним судом усклађена су са његовом функцијом и надлежношћу. Чврста процесна правила која важе за редовне судове не одговарају у свему природи функције уставног суда. Ипак, за остваривање уставом установљеног поретка и заштите уставности и законитости, сам поступак пред Савезним уставним судом има одговарајући значај. Отуда, Устав Југославије садржи основне одредбе о поступку пред уставним судом у вршењу заштите уставности и законитости, које су детаљније разрађене Законом о Савезном уставном суду.¹

Поред закона, Савезни уставни суд донео је Пословник о свом раду, који, такође, прописује поједина правила о поступку пред уставним судом.

Ови прописи утврђују основне принципе поступка и фазе поступка које се одвијају радњама субјеката – учесника у поступку. Основни принципи су: да уставни суд одлучује о питањима из своје надлежности на седницама; седница суда може се одржати ако седници присуствује већина судија; о питањима из своје надлежности суд одлучује већином гласова свих судија (Суд има 7 судија); јавност рада Суда која се обезбеђује јавним расправама у поступку пред судом, објављивањем одлука, обавештавањем јавности о раду, и на други начин који одреди Суд.

Јавност се може искључити само кад то захтевају разлози одбране и безбедности земље или интереси морала.

Сагласно овим принципима, поступак пред Савезним уставним судом води се према одредбама Закона о Савезном уставном суду. Међу-

* Рад примљен: 23. VI 1994.

¹ Објављен је у *Сл. листу СРЈ*, 2. октобра 1992. године.

тим, кад Суд одлучује о уставности и законитости општих аката, ако неко питање поступка није уређено наведеним Законом, примењује одговарајућа начела и процесна правила Закона о парничном поступку.

Кад Суд одлучује о другим питањима која су му стављена у надлежност Уставом Југославије, примењује одговарајућа начела и процесна правила закона по којима је донесен појединачни акт или предузета радња чија се уставност, односно законитост оспорава.

Ако, пак, неко питање поступка није уређено Законом о Савезном уставном суду, другим савезним законом, или Пословником Савезног уставног суда, Суд ће утврдити одговарајуће решење за тај случај, у складу са општим процесним начелима и природом спора у конкретном случају.

Поступак пред уставним судовима одвија се у следећим фазама: претходни поступак, покретање поступка, разматрање и одлучивање.

2) УЧЕСНИЦИ У ПОСТУПКУ ПРЕД САВЕЗНИМ УСТАВНИМ СУДОМ

Устав СРЈ у члану 127. предвиђа: „Свако може дати иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости.

Поступак пред Савезним уставним судом покрећу државни органи и правна лица кад оцене да им је повређено право или интерес актом чија се уставност и законитост оспорава.

Савезни уставни суд може и сам покренути поступак за оцењивање уставности и законитости”.

Шире одредбе о учесницима у поступку садржи Закон о Савезном уставном суду, који утврђује да су учесници у поступку:

1) државни орган или правно лице – кад оцени да су му права или интерес повређени актом који се оспорава;

2) свако по чијој се иницијативи води поступак;

3) доносилац закона, другог прописа и општег акта (у даљем тексту: општи акт), односно доносилац појединачног акта или орган који је наредио извршење радње која је предмет оцењивања уставности и законитости;

4) политичка странка или удружење грађана чији се општи акт оспорава или о чијој се забрани рада одлучује;

5) подносилац уставне жалбе;

6) савезни орган и орган републике чланице, односно органи република чланица између којих постоји сукоб надлежности о којем одлучује Суд, као и свако ко због прихватања, односно одбијања надлежности није могао да оствари своје право;

7) свако по чијем се захтеву води поступак за одлучивање о повреди права у току избора савезних органа, као и орган за спровођење избора у вези са чијим изборним активностима се покреће тај поступак.

У поступку пред Судом могу учествовати и друга лица која Суд позове.

Из наведених уставних и законских одредби произлази да се поступак пред Савезним уставним судом води на основу дате иницијативе

и на основу предлога овлашћених предлагача. Устав Југославије предвиђа да свако може дати иницијативу за покретање поступка.

Подношење иницијативе није везано ни за какве формалне услове. Свако ко сматра да је неки закон, други пропис или општи акт неуставан, или да је неки пропис или општи акт незаконит, може се обратити Савезном уставном суду и тражити да се тај акт усагласи са Уставом, односно савезним законом. Ипак, потребно је да се из дате иницијативе може извршити идентификација акта чија се уставност и законитост оспорава. За подношење иницијативе нема уставног ограничења.

Ако Савезни уставни суд нађе да је иницијатива оправдана, доноси решење о покретању поступка. Према томе не значи да је свака иницијатива оправдана и да обавезује Суд на вођење поступка.

Разлика између давања иницијативе и предлога за покретање поступка састоји се у томе што се подношењем предлога овлашћеног предлагача поступак пред Савезним уставним судом ставља у ток, док поводом иницијативе Савезни уставни суд претходно оцењује њену оправданост и, само под условом да позитивно оцени иницијативу, поступак се покреће.

За разлику од иницијативе било би потребно да предлог буде одређен и образложен, што не искључује могућност да и Савезни уставни суд, по својој иницијативи прошири испитивање ван предлога и да прибавља нове доказе. Међутим, као што је изнето у цитираној уставној одредби, Савезни уставни суд може и сам, по сопственој иницијативи, да покрене поступак за оцењивање уставности и законитости, и то ће учинити својим решењем. У томе се састоји активна улога Суда у заштити уставности и законитости као органа који није само пасиван арбитар у поступку.

Учесници у поступку пред Судом, као и друга заинтересована лица, могу, у складу са пословником Савезног уставног суда, тражити увид у списе предмета и препис тих списа, осим списа који су разлог за искључење јавности у раду Суда. Наведена лица сnose трошкове преписа тих списа.

У поступку пред Судом државни орган или правно лице представљају законом, односно њиховим општим актом овлашћени представници. У поступку пред Судом могу учествовати и лица која овласти учесник у поступку. Учесник у поступку пред Судом има право и дужност да даје предлоге, да пружа потребне податке и обавештења у току поступка и на расправи, да изнесе и образложи свој став и разлоге током поступка, да даје одговор на наводе и разлоге других учесника у поступку, као и да подноси доказе и предузима друге радње од значаја за одлучивање Суда.

3) ПРЕТХОДНИ ПОСТУПАК

Прва од фаза у поступку пред Савезним уставним судом је претходни поступак. Ова фаза поступка је у рукама појединих судија, односно

судије известиоца и састоји се у проверавању процесних претпоставки и других услова за вођење поступка, као и у предузимању извесних мера да се добију сви потребни подаци за одлучивање суда.

У поступку претходног испитивања судија известилац може тражити потребна обавештења и податке од подносиоца предлога, уставне жалбе, односно иницијативе, као и од других учесника у поступку, државних органа и правних лица, као и стручна и друга мишљења, материјалне доказе и друге податке о чињеницама од значаја за одлучивање.

Кад је предлог, уставна жалба, односно иницијатива неразумљива, непотпуна или не садржи податке неопходне за вођење поступка, судија известилац затражиће од подносиоца предлога, уставне жалбе, односно иницијативе да у року од 15 дана те недостатке отклони.

Суд доставља примерак предлога, уставне жалбе, односно решења Суда о покретању поступка другим учесницима и одређује им рок за достављање одговора. Одговор на предлог за оцењивање уставности, односно законитости општег акта даје доносилац тог акта, односно орган који он овласти, а на уставну жалбу доносилац појединачног акта, односно орган који је наредио извршење радње. Одговор на предлог за забрану рада политичке странке и удружења грађана даје орган овлашћен општим актом политичке странке, односно удружења. Одговор на предлог за утврђивање повреде права у току избора савезних органа даје орган надлежан за спровођење избора, односно орган који је извршио њихов избор. Ови органи дужни су да у року који одреди Суд, а који не може бити краћи од 15 дана, доставе Суду оспорени општи акт, односно потребну документацију и да пруже податке и обавештења од значаја за вођење поступка и одлучивање. Други органи и организације дужни су да, на захтев и у року који одреди Суд, дају Суду потребне податке и обавештења од значаја за вођење поступка и одлучивање. Ако у одређеном року Суд не добије одговор, мишљење, документацију, тражене податке и обавештења, поступак ће се наставити.

Пословник Савезног уставног суда предвиђа да Суд може, на захтев доносиоца оспореног општег акта, због оправданих разлога, продужити рок за одговор на предлог, односно решење којим је покренут поступак.

Кад Суд одлучи, зависно од предмета спора, да се јавна расправа одржи у року краћем од осам дана од дана достављања позива до дана одређеног за одржавање јавне расправе, доносилац оспореног акта може дати одговор на јавној расправи.

Закон о Савезном уставном суду не садржи одредбе о достављању поднесака везаних за наведена питања. Самим тим то остаје да у сваком конкретном случају Суд одлучи на који начин ће се достављање извршити, преко поште, посредством достављања, позивањем да би се извршило достављање. У пракси Суда, по правилу, достављање се врши путем поште.

Спроводећи претходни поступак, судија известилац увек констатије да је достављање извршено подносиоцу иницијативе или овлашће-

ном предлагачу, ако је од њих захтевано да дају допунска обавештења за вођење поступка и одлучивање.

Суд ће одбацити предлог, односно иницијативу кад:

1) утврди да није надлежан за одлучивање;
2) утврди да је предлог, односно иницијатива поднета по истеку године дана од дана престанка важења акта чија се уставност, односно законитост оспорава;

3) у остављеном року подносилац предлога, односно иницијативе није отклонио недостатке који омогућавају поступање по предлогу, односно по иницијативи;

4) утврди да је већ одлучивао о истој ствари;

5) не постоје друге процесне претпоставке за вођење поступка и одлучивање по закону.

У случајевима из претходних тачака Суд ће одбацити и уставну жалбу.

Кад Суд одбаци предлог, уставну жалбу, односно иницијативе обавестиће о томе подносиоца предлога, уставне жалбе, односно иницијативе.

4) ПОКРЕТАЊЕ И ВОЂЕЊЕ ПОСТУПКА

1. Поступак за оцењивање општих аката

Поступак за оцењивање уставности и законитости општих аката покреће се подношењем предлога државних органа и правних лица кад оцене да им је повређено право или интерес актом чија се уставност и законитост оспорава. Суд се, у претходном поступку не упушта у оцену оправданости његове оцене о повреди његовог права или интереса, већ само утврђује да ли је то право или интерес прописано у правном поретку за подносиоца предлога и да ли је подносилац предлога државни орган или правно лице.

Поступак се покреће и кад Савезни уставни суд, поводом поднете или сопствене иницијативе, решењем покрене поступак.

Предлог за оцењивање уставности и законитости, односно иницијативе за покретање поступка општег акта садржи: назив општег акта, ознаку одредбе, назив и број службеног гласила у коме је објављен, разлоге на којима се предлог заснива, као и друге податке од значаја за оцењивање уставности и законитости. Ако општи акт чија се уставност, односно законитост оспорава није објављен у службеном гласилу, уз предлог, односно иницијативу прилаже се, по правилу, и оверени препис тог акта.

Поступак за оцењивање уставности и законитости општег акта сматра се покренутим даном пријема предлога у Суду. Поступак поводом иницијативе за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости општег акта сматра се покренутим даном доношења реше-

ња о покретању поступка. Ако је поводом иницијативе покренут поступак за оцењивање уставности и законитости општег акта који је престао да важи, поступак се сматра покренутим даном пријема иницијативе у Суду. Кад Суд покрене поступак за оцењивање уставности и законитости општег акта по сопственој иницијативи, поступак се сматра покренутим даном доношења решења о покретању поступка.

Ако Суд нађе да нема основа за покретање поступка поводом иницијативе, одлучиће о томе решењем, које садржи разлоге за неприхватање иницијативе и о томе обавестити подносиоца иницијативе.

У поступку за оцењивање уставности и законитости општег акта Суд није ограничен захтевом предлагача, односно поднетом иницијативом. Ако предлагач, односно подносилац иницијативе одустане од предлога, односно иницијативе, Суд ће наставити поступак за оцену уставности, односно законитости општег акта ако за то нађе основа.

Наведена правила примењују се и у поступку за оцену уставности и законитости општих аката политичких странака и удружења грађана.

2. Поступак по уставној жалби

Одредбом члана 124. став 1. тачка 6. Устава СРЈ утврђено је да Савезни уставни суд одлучује о уставним жалбама због повреде појединачним актом или радњом слобода и права човека и грађанина утврђених Уставом СРЈ, а одредбом члана 128. Устава СРЈ утврђено је да Савезни уставни суд одлучује о уставној жалби кад није обезбеђена друга правна заштита.

Поступак по уставној жалби покреће се подношењем жалбе суду.

Уставну жалбу може поднети свако лице које сматра да му је појединачним актом или радњом судских, управних и других државних органа или предузећа и организација које врше јавна овлашћења повређена слобода или право човека и грађанина утврђено Уставом Савезне Републике Југославије. Уставну жалбу, у име ових лица, може поднети удружење грађана или друго правно лице које по својим правилима има задатак да штити слободу и права грађана чија се заштита тражи пред Судом. Уставну жалбу може, у име наведених лица, поднети савезни орган надлежан за људска права и права мањина, када му се она обрате, као и кад сам оцени да је појединачним актом или радњом повређена слобода или право човека и грађанина утврђено Уставом Југославије.

Уставну жалбу може, у име лица које му се обрати ради заштите, као и кад сам оцени да је појединачним актом или радњом повређена слобода или право човека и грађанина утврђено Уставом Савезне Републике Југославије, поднети савезни орган надлежан за људска права и права мањина.

Уставна жалба може се поднети у року од 60 дана од дана достављања појединачног акта, односно најдоцније у року од 60 дана од дана престанка радње, којом је повређена слобода или право човека и гра-

ђанина утврђено Уставом Савезне Републике Југославије. У жалби се наводи у чему се састоји повреда слободе или права човека и грађанина утврђеног Уставом Савезне Републике Југославије и излаже захтев о коме треба да одлучи Суд. Уз жалбу се подносе оверени препис појединачног акта и други докази од значаја за одлучивање Суда.

Кад утврди да је појединачним актом повређена слобода или право човека и грађанина утврђено Уставом Југославије, Савезни уставни суд ће поништити тај појединачни акт и одредити да се уклоне последице које су из тог акта произашле. Кад утврди да је радњом државног органа или правног лица повређена слобода или право човека и грађанина утврђено Уставом Југославије, Суд ће забранити свако даље вршење такве радње и, према околностима случаја, одредити да се уклоне последице које су из такве радње произашле. У наведеним случајевима Суд ће, ако оцени да је до повреде слободе или права човека и грађанина утврђених Уставом Југославије дошло услед примене општег акта на основу кога је донесен појединачни акт, односно предузета радња, донети решење о покретању поступка за оцену уставности и законитости тог акта, у складу са својом надлежношћу.

У току поступка, до доношења одлуке, Суд може наредити да се обустави извршење појединачног акта или радње поводом којих је поднета уставна жалба. Ако су појединачним актом или радњом повређени Уставом Југославије утврђена слобода или право више лица, а само нека од тих лица су поднела уставну жалбу, одлука Суда односи се и на лица која нису поднела уставну жалбу.

Ако у току поступка по уставној жалби орган који је донео појединачни акт поништи, укине или измени тај акт у складу са захтевом из уставне жалбе или ако је престала радња која је проузроковала повреду слободе или права човека и грађанина утврђеног Уставом Југославије, а нису наступиле штетне последице, Суд ће обуставити тај поступак.

3. Поступак решавања сукоба надлежности

Кад настане сукоб надлежности између савезних органа и органа републике чланице или између органа република чланица, предлог за решавање сукоба надлежности подноси један или оба органа у сукобу. Предлог за решавање сукоба надлежности може поднети лице које због прихватања, односно одбијања надлежности није могло да оствари своја права. Предлог за решавање сукоба надлежности садржи назив органа који прихватају или одбијају надлежности и разлоге на основу којих то чине. Поступак за решавање сукоба надлежности сматра се покренутим даном пријема предлога у Савезном уставном суду. Суд може одредити да се до доношења одлуке Суда прекине поступак пред органима између којих је настао сукоб надлежности.

4. Поступак одлучивања о забрани рада политичких странака и удруживања грађана

Одредбом члана 124. став 1. тачка 8. Устава СРЈ утврђено је да Савезни уставни суд одлучује о забрани рада политичких странака и удружења грађана, а одредбом члана 42. став 1. Устава СРЈ утврђено је да је забрањено деловање политичких, синдикалних и других организација које је усмерено на насилно рушење уставног поретка, нарушавање територијалне целокупности СРЈ, кршење зајемчених слобода и права човека и грађанина или изазивање националне, расне, верске и друге нетрпељивости или мржње.

Поступак одлучивања о забрани рада политичких странака и удружења грађана покреће се предлогом који могу поднети:

1) државни орган надлежан за упис у регистар политичких странака и удружења грађана;

2) савезни државни тужилац и републички јавни тужилац.

Уз предлог о забрани рада политичке странке подносе се и докази због којих се тражи забрана рада политичке странке или удружења грађана.

Савезни уставни суд, пошто утврди да је предлог потпун, исти доставља политичкој странци или удружењу грађана да у одређеном року достави одговор. Рок не може бити краћи од 15 дана од доставе предлога, односно захтева Суда. Ако Суд не добије одговор у одређеном року поступак се наставља тако што Суд заказује одржавање јавне расправе, а потом доноси одлуку.

Суд може одлучити да се не одржи јавна расправа ако је о истом питању већ заузео став или ако постоје услови за обуставу поступка (нпр. повучен предлог, странка престала са радом, и сл.), односно ако у току поступка престану процесне претпоставке за вођење поступка.

5. Поступак одлучивања о повреди права у току избора савезних органа

Поступак одлучивања о повреди права у току избора савезних посланика у Веће грађана Савезне скупштине покреће се подношењем жалбе на решење савезне изборне комисије којим је одбачен или одбијен приговор против тог решења. Жалбу може поднети сваки бирач, кандидат за савезног посланика и подносилац предлога за кандидата, односно подносилац предлога за листу политичких странака. Жалба садржи разлоге и доказе због којих се тражи одлучивање о повреди права у току избора савезних органа. Савезни уставни суд одлучује о жалби у року од три дана од дана пријема жалбе у Суду. Ако Суд усвоји жалбу поништиће цео изборни поступак или део изборног поступка који се мора тачно назначити.

Поступак за одлучивање о повреди права у току избора председника Републике покреће се жалбом коју могу поднети кандидат за пред-

седника Републике или предлагач кандидата за председника Републике. Жалба се може поднети у року од 24 часа од момента објављивања резултата гласања. Суд је дужан да одлучи о жалби у року од 48 часова од момента пријема те жалбе у Суду. Ако Суд усвоји жалбу поништиће цео изборни поступак или део изборног поступка, који се мора тачно назначити.

Кад Суд узвоји жалбу о повреди права у току поступка за избор председника Републике, Савезна скупштина поновиће изборни поступак или део изборног поступка који је поништен.

Поступак за одлучивање о повреди права у току избора председника Савезне владе, судије Савезног уставног суда, судије Савезног суда, савезног државног тужиоца, заменика савезног државног тужиоца и гувернера Народне банке Југославије, покреће се жалбом коју могу поднети председник Републике, кандидат који сматра да му је повређено право у току избора, најмање 20 савезних посланика једног од већа Савезне скупштине или посланичка група у Савезној скупштини.

На поступак за одлучивање о повреди права у току избора савезних органа примењују се одредбе наведене за повреду права у току поступка за избор председника Републике.

5. РАЗМАТРАЊЕ И ОДЛУЧИВАЊЕ

Савезни уставни суд одлучује на седници, по правилу, после одржане јавне расправе.

Суд ће одржати јавну расправу када одлучује о: 1) сагласности устава републике чланице са Уставом Савезне Републике Југославије; 2) сагласности закона са Уставом Савезна Републике Југославије и потврђеним и објављеним међународним уговорима; 3) сагласности закона републике чланице са савезним законом; 4) забрани рада политичке странке или удружења грађана; 5) повреди права у току избора савезних органа.

Суд може одлучити да се не одржи јавна расправа ако је по истом питању већ заузео став или ако постоје услови за обуставу поступка.

Суд може одржати јавну расправу и у другим случајевима кад оцени да је одржавање јавне расправе потребно.

Јавну расправу заказује и њом руководи председник Суда или судија који га замењује.

На јавну расправу позивају се учесници у поступку, ради излагања ставова и давања потребних обавештења. Ако је то од интереса за оцену уставности и законитости, Суд може на јавну расправу позвати представнике органа и организација који су одговорни за извршење општег акта о коме се води поступак. На јавну расправу позивају се, када је то потребно, и представници органа и организација, научни и јавни радници, као и друга лица, ради давања мишљења и обавештења.

Учесницима у поступку и другим лицима која буду позвана на јавну расправу писмени позив се доставља најдоцније осам дана пре

одржавања јавне расправе. Суд може, зависно од предмета спора, одредити и краћи рок за достављање писменог позива за јавну расправу. У позиву за јавну расправу наводе се предмет, датум и место одржавања јавне расправе. О времену и месту одржавања јавне расправе, по правилу, обавештава се јавност. Одсуство појединих учесника у поступку на јавној расправи не спречава Суд да одржи јавну расправу. Суд може јавну расправу одложити или прекинути ради прибављања потребних података, обавештења и мишљења, као и у другим оправданим случајевима.

О одржавању реда на јавној расправи стара се председник Суда. Председник Суда може, после опомене, одузети реч говорнику који злоупотребљава реч или удаљити учесника, односно друге присутне ако ометају ред на јавној расправи.

Председник Суда саопштава предмет јавне расправе. Судија извештач може изложити стање ствари у предмету утврђено у претходном поступку, не износећи предлог за одлуку.

Учесници у поступку износе и образлажу мишљење и чињенице од интереса за разјашњење стања ствари у предмету. У току јавне расправе судије, не износећи своје мишљење или предлог за одлуку, могу постављати питања и тражити разјашњења од учесника у поступку и других позваних лица о ствари која је предмет јавне расправе.

Суд ће обуставити поступак: а) ако се у току поступка устав републике чланице усагласи са Уставом Савезне Републике Југославије; 2) ако се у току поступка закон, други пропис или општи акт усагласи са Уставом Савезне Републике Југославије или са потврђеним и објављеним међународним уговором или са савезним законом, а Суд није оценио да треба донети одлуку због тога што нису отклоњене последице неуставности, односно незаконитости; 3) ако је у току поступка повучен предлог за оцењивање уставности, односно законитости општег акта, а Суд не нађе основа да по сопственој иницијативи настави поступак; 4) ако је у току поступка повучена уставна жалба; 5) ако је у току поступка повучен предлог за решавање сукоба надлежности; 6) ако је у току поступка повучена жалба за одлучивање о повреди права у току избора савезних органа; 7) ако је поступак покренут на основу погрешно утврђеног чињеничног стања; 8) ако у току поступка престану процесне претпоставке за вођење поступка.

О току седнице Суда води се записник. Записник о току седнице Суда садржи, нарочито: датум одржавања седнице, имена присутних и одсутних судија, предмет одлучивања, односно разматрања, изреку одлуке, односно решења Суда, имена судија који су гласали против одлуке, односно решења и констатацију да је судија поводом одлуке, односно решења издвојио мишљење.

После спроведеног поступка Савезни уставни суд приступа одлучивању. Акти којима се окончава поступак јесу одлуке или решења.

Одлуке Савезног уставног суда увек се објављују у „Службеном листу СР Југославије”. Поред тога, оне се објављују у службеном гласилу у којем је објављен закон, други пропис или општи акт.

Објављивање одлука Суда има исти значај као и објављивање прописа и општих аката и практикује се због истих разлога због којих се објављују закони, други прописи и општи акти.

По правилу врши се само објављивање одлука, а не и решења. То не значи да је објављивање решења искључено, јер, ако Суд, због ставова изнетих у решењу сматра да је потребно, онда ће се то урадити.

Одлуке и решења Суд доставља учесницима у поступку.

6) ОДЛУКЕ И РЕШЕЊА САВЕЗНОГ УСТАВНОГ СУДА

Одредбе Закона о Савезном уставном суду предвиђају две форме у којима Савезни уставни суд одлучује о предметима из своје надлежности у оцењивању уставности и законитости, и то су одлуке и решења. Одлуке Суд доноси кад мериторно одлучује, тј. кад одлучује о суштини ствари која је била предмет спора, а решења у осталим случајевима, а најчешће када се ради о питањима управљања поступком који се води пред Судом. Одлуке и решења морају бити образложени.

Одлуком Суд: 1) утврђује да устав републике чланице није у сагласности са Уставом Савезне Републике Југославије, односно да у време важења није био у сагласности са тим Уставом, и утврђује да одредба устава републике чланице престаје да важи ако у року од шест месеци од утврђивања несагласности са Уставом Савезне Републике Југославије није отклоњена та несагласност; 2) утврђује да закон, други пропис и општи акт није у сагласности са Уставом Савезне Републике Југославије и потврђеним и објављеним међународним уговором, односно да у време важења није био у сагласности са Уставом и потврђеним и објављеним међународним уговором; 3) утврђује да закон, други пропис и општи акт републике чланице није у сагласности са савезним законом, односно да у време важења није био у сагласности са савезним законом; 4) утврђује да други пропис и општи акт савезних органа није у сагласности са савезним законом, односно да у време важења није био у сагласности са тим законом; 5) утврђује да општи акт политичких странака и удружења грађана није у сагласности са Уставом Савезне Републике Југославије и савезним законом, односно да у време важења није био у сагласности са тим уставом и законом; 6) утврђује повреду појединачним актом или радњом слобода и права човека и грађанина утврђених Уставом Савезне Републике Југославије; 7) одлучује о сукобу надлежности између савезних органа и органа република чланица, као и органа република чланица; 8) одлучује о забрани рада политичке странке и удружења грађана; 9) одлучује о повреди права у току избора савезних органа; 10) одбија предлог за утврђивање неуставности и незаконитости; 11) утврђује начин отклањања последица у случајевима када је у току поступка оспорени општи акт престао да важи или је усаглашен са Уставом Југославије, потврђеним и објављеним међународним уговором или савезним законом.

Решењем Суд: 1) покреће поступак; 2) обуставља поступак у случајевима: ако се у току поступка устав републике чланице усагласи са Уставом Југославије; ако се у току поступка закон, други пропис или општи акт усагласи са Уставом Југославије или са потврђеним и објављеним међународним уговором или са савезним законом, а Суд није оценио да треба донети одлуку због тога што нису отклоњене последице неуставности, односно незаконитости; ако је у току поступка повучен предлог за оцењивање уставности, односно законитости општег акта, а Суд не нађе основа да по сопственој иницијативи настави поступак; ако је у току поступка повучена уставна жалба; ако је у току поступка повучен предлог за решавање сукоба надлежности; ако је у току поступка повучена жалба за одлучивање о повреди права у току избора савезних органа; ако је поступак покренут на основу погрешно утврђеног чињеничног стања; ако у току поступка престану процесне претпоставке за вођење поступка; 3) обуставља извршење појединачног акта, односно радње, укида меру обуставе или одбацује захтев за обуставу извршења појединачног акта или радње; 4) не прихвата иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости; 5) одбацује предлог, односно иницијативу у случајевима: кад утврди да је предлог, односно иницијатива поднета по истеку године дана од дана престанка важења акта чија се уставност, односно законитост оспорава; кад у остављеном року подносилац предлога, односно иницијативе није отклонио недостатке који онемогућавају поступање по предлогу, односно иницијативи; кад утврди да је већ одлучивао о истој ствари; кад не постоје друге процесне претпоставке за одлучивање по закону; као и кад одбацује уставну жалбу; 6) Одлучује о питањима управљања поступком.

Одлуке и решења Суда садрже: уводни део, разлоге, изреку и имена судија који су учествовали у доношењу одлуке, односно решења. Ако је при доношењу одлуке било и издвојених мишљења, то се у одлуци назначава.

Горан Илић
адвокат у Новом Саду

ПРОМЕНА САСТАВА ПРВОСТЕПЕНОГ КРИВИЧНОГ ВЕЋА

Окружни суд, као првостепени, отпочео је главни претрес у кривичном поступку за кривично дело из чл. 103 ст. 1 КЗРС у вези са чл. 19 КЗЈ, дакле, за кривично дело за које је Законом запређена казна затвора до десет година, – у тзв. великом већу. Веће је, значи, било састављено од двојице судија по позиву и троје судија поротника, иако је у суђењу за ово кривично дело, по чл. 23 ст. 1 ЗКП, било надлежно тзв. мало веће, састављено од једног судије по позиву и двоје судија поротника.

Првог дана главног претреса прочитана је оптужница, испитан је оптужени, саслушана је оштећена особа, саслушан је сведок, а два вештака дали су налаз и мишљење.

У интервалу између првог и другог рочишта главног претреса суд је увидео своју погрешку, па је одстранио „вишак”, тј. удаљио из даљег заседања једног судију по позиву и једног судију поротника и *наставио* рад у тзв. малом већу, извео преостале доказе, закључио главни претрес и донео пресуду.

Браниоци су уложили жалбе, наводећи да је учињена битна повреда одредаба кривичног поступка, с обзиром да је претрес морао да се оконча пред „великим већем” (2+3) или да почне изнова пред „малим већем” (1+2). Ово због тога што се у Закону о кривичном поступку ни у једној одредби не предвиђа смањивање већа *током* главног претреса, јер би такво смањивање већа за последицу имало не само пуку бројчану измену, него и измену материјалне структуре већа.

Пресудом Кж. бр. 116/93 (видети *Билтен судске праксе* ВСС, бр. 1/94, стр. 19–20), Врховни суд Србије одбио је жалбе бранилаца, сматрајући да: „...овакав поступак првостепеног суда не представља битну повреду поступка из чл. 364 ст. 1 тач. 1 ЗКП, како то жалбе бранилаца

* Рад примљен: 16. VIII 1994.

неосновано истичу, јер је за суђење у овој ствари надлежно веће састављено од једног судије и двоје судија поротника, а председник и чланови већа које је судило били су у саставу ранијег већа које је започело поступак”, због чега „и није било потребно да се поступак на новом главном претресу понавља, већ је доказни поступак правилно настављен”. Одредбе ЗКП, иначе, додаје се у пресуди, не спречавају суд да промени састав већа, ако установи да је за суђење надлежно веће од једног судије и двојице судија поротника!

Овакав став Врховног суда Србије, међутим, не ужива неподељену подршку ни међу практичарима ни међу теоретичарима кривичног процесног права.

Према схватању др Васиљевића и др Грубача, у „Закону се не предвиђа смањивање броја чланова већа, када се у току главног претреса покаже да чињенице на којима се заснива оптужба указују на дело за које је надлежно веће у ужем бројном саставу, односно кад тужилац измени оптужницу у том смислу”. Напротив, настављају ови аутори, главни претрес започет пред надлежним судом, али у бројном саставу ширем од оног прописаног законом или у посебно квалификованом саставу који није предвиђен за овакво кривично дело, *наставља се* и пресуду доноси то веће. Смањивање броја или измена личног састава већа не спроводи се. Овакво опредељење аутори *логички* заснивају на ставу да шири бројни састав већа не може бити штетан за оптуженог, јер представља већу гаранцију за правилно пресуђење, а *правно* га заснивају на аналогiji са чл. 36 ст. 2 ЗКП, према коме виши првостепени суд пресуђује ствар за коју се у току претреса утврди да спада у надлежност нижег првостепеног суда. Осим тога што је непотребно, смањивање бројног састава већа „отвара питање који би судија требало да иступи из већа, односно који поротник”?¹ Питање је, додао бих, какав би став у погледу постојања кривичног дела и кривичне одговорности заузела та двојица бивших чланова већа, да су остали у већу, и да ли би, будући да је непознато какав је однос при већању и гласању био у већу тројице, који су *in ultima linea* донели пресуду, исход већања и гласања био исти или различит?

Слично је и мишљење др Петрића: „Другачије решење представљало (би) знатне тешкоће нарочито у случају смањења већа петорице. У таквом случају је јасно да би отпао један судија (да ли председник већа или други судија и то би се могло поставити као питање), но питање је који би од тројице судија поротника требало (могао или морао) да отпадне? Који би се критеријуми примењивали при елиминацији? Да ли би требало елиминисати млађег или старијег, оног који је дуже поротник или краће, да ли мушко или женско, да ли одређене струке итд. То питање би било врло тешко решити, а свакако *није* потребно отварати проблеме у том правцу у току *главног претреса*”.²

¹ Др Т. Васиљевић, др М. Грубач, *Коментар ЗКП*, Београд, 1982, стр. 500.

² Др Б. Петрић, *Коментар ЗКП*, Београд, 1986, књ. I, стр. 53.

Стриктно гледајући, ситуација када се смањује веће у току главног претреса због промене оптужнице, није идентична са ситуацијом када се то чини због увиђања грешке, због које је од почетка одређен шири састав већа него што је по закону било потребно. Али, у основи, процесноправне последице и процесноправни услови за овакву промену су исти. Већ из наведеног произилази да паушални став Врховног суда Србије, садржан у пресуди Кж. бр. 116/93, није а priori прихватљив и неподложен преиспитивању у критици. Напротив!

ЖАН КАРБОНИЈЕ: ПРАВНА СОЦИОЛОГИЈА*

(Издавачка књижевница Зорана Стојановића, Сремски Карловци,
Нови Сад, 1992, стр. 346, превод Милева Филиповић)

Брзо формирање нових научних дисциплина у социологији (као: социологија града, социологија села, социологија рада, социологија спорта, социологија образовања, социологија културе, социологија религије, политичка социологија) и у праву (нпр.: топишка јуриспруденција, правна етнологија, интересна јуриспруденција и јуриспруденција вредновања, културалистички концепт права, школа економске анализе права) у значајној мери и неизбежно је амбивалентног карактера.

Наиме, колико је истраживања ужих (специјалних) друштвених и правних феномена продубљеније и плодотворније, готово сразмерно толико је повећана и „опасност дисперзије, губљења целовите оријентације”.¹

Истовремено, показало се, што је научна дисциплина предметно и методолошки „покривенија” то је интердисциплинарно кооперативнија. Социологија права, одн. правна социологија специфично указује на „зону” кооперативности и коиндицирања социологије и права.

Социологија права, одн. правна социологија је „и у апсолутном и у релативном смислу млада научна дисциплина”² око које постоји широко подручје несагласности и недоумица; од оних које се односе на предмет, тј. подручје њеног научног интереса и преокупација, до језичко-појмовне алтернативе: социологија права или правна социологија.

Велика заслуга за духовни подстицај и развитак социологије права, одн. правне социологије припада прослављеним именима правне, социолошке и филозофске мисли: О. Гиркеу, Е. Ерлиху, К. Марксу, М. Веберу, Р. ф. Јерингу, К. Ренеру, Е. Б. Пашуканису, Х. Кантровичу, Р. Поснеру, Е. Диркему, Л. Дигију, М. Ориоу, Ж. Гурвичу...

* Рад примљен: 30. VII 1994.

¹ Види, Владимир Гоати: *Политичка социологија*, Београд, НИП „Младост”, 1979, стр. IX.

² О томе више, Љубомир Тадић: *Предмет правних наука*, Београд, Институт друштвених наука, 1966, стр. 44.

Овој селективној листи, из плејаде савременика ваља додати име Жана Карбонијеа који се југословенској (стручној и широкој) јавности представио књигом *Правна социологија*, захваљујући агилном приватном издавачу Зорану Стојановићу.

Име и стваралаштво Жана Карбонијеа (Jean Carbonnier), сем ретким експертима, код нас није шире познато. А реч је, ваља подсетити, о личности која већ неколико деценија стоји у врху француске правне мисли и социолошког схватања права, „чији је развојни пут до *Manuel de droit civil* и *Sociologie juridique* веома импресиван”.³ Жан Карбоније је – по речима Арноа (Arnaud) – „човек енциклопедијске, хуманистичке и класичне културе који једнако добро познаје историју, етнологију као и право и који му прилази са умереним реализмом”.⁴ Ову констатацију, чини се, сјајно илуструје управо његова књига *Правна социологија* (*Sociologie juridique*) која је у Паризу (Preses universitaires de France) прво издање доживела 1978. године.

Правна социологија сачињена је из пет међусобно конзистентних поглавља. То су: *Уводне напомене*, *Историја правне социологије*, *Предмет правне социологије*, *Метода правне социологије* и *Функција правне социологије*.

Сваки од ових делова, вођен консеквентном идејом аутора, структуриран је у функцији „три прихватљива циља” правне социологије: објашњењу правног феномена, разумевању дубоке реалности права и критичком приступу правној појави тј. праву. Посебно ваља нагласити да су све подтематске одреднице утемељене на релевантној, бројној и разнородној стручној грађи и литератури, што повећава не само „употребну” вредност књиге, већ истовремено демонстрира и Карбонијево суверено кретање у интердисциплинарним сферама науке.

Након уводног дела у коме испитује однос правне социологије са колатералним дисциплинама, Карбоније, како сам каже, настоји да прикаже „историју једне науке а не историју чињеница које чине предмет правне социологије”. Из оваког концепцијског става, произилазе и одређени проблеми одн. тешкоће. Наиме, основна тешкоћа историјског приступа испољава се у „утврђивању полазне тачке” будући да се наука „ретко рађа сасвим опремљена”. Она се најчешће формира постепено, „мало-помало из магловитог извора”. Отуда и „утисак о једном почетку који не престаје”. Правну социологију као науку ваља сместити у XX век не одричући заслуге њених бројних претеча у историји европске правне, социолошке или филозофске мисли.

Карбоније је тематику историје правне социологије разложио на два дела. У првом делу он се бави правном социологијом пре XX века, тј. претечама правне социологије, а у другом делу он говори о класицима (Диркему, Ерлиху, Петражицком, Гурвичу, Веберу, Гајгеру, америчком реализму и Левелајну) и новим тенденцијама правне социологије у двадесетом веку.

³ Опширније у чланку, Гордана Вукадиновић: *Савремена теорија права у Француској*, „Архив за правне и друштвене науке”, Београд, год. LXXVII, бр. 1, јануар–март 1991, стр. 113–22.

⁴ Нав. дело, стр. 116.

При оваквој концепцијској постави историјске проблематике, разумљиво је што се Карбоније осврће и на „садашње стање правне социологије”. Ту, посебну пажњу усмерава на тзв. *практични и теоријски аспект правне социологије*. Зашто? Практични аспект показује да је „учесталост” социологије у универзуму права (који је „изложен пред нама као једна планисфера”) неједнако распоређена. Постоје у практичном смислу зоне највишег социолошког интензитета (пар криминалитет-репресија, породица, механизми продукције и дистрибуције права) али и празнине које се стално провлаче – „као што је она чувена о јаловом ситничарењу теорија облигација, као и области које су „осредње испитане” – својина, уговор, те одговорност са њених општих аспеката. Што се тиче другог аспекта, ваља истаћи да теоријску социологију права притиска иста судбина као и филозофију права (изузимајући можда школу природног права) и то из истих разлога: она је једна дисциплина која „посуђује своје идеје другој, мање посебној дисциплини. Најпре је из глобалног система мисли извучена социологија или психологија, или етика ... а затим су социолози права дошли на ред да захвате из овог извора. Свака нова филозофија носи тако у себи један наговештај правне социологије. У случају марксизма, диркемизма, фројдизма, структурализма нпр. тај наговештај се више или мање испунио” (стр. 122–3).

Предмет социологије права у центру је пажње њених следбеника и духовних инспиратора; не само Вебера, Ерлиха, Гурвича већ и многих других. Карбоније се, међутим, не бави идејама других, већ износи и образлаже своју концепцију предмета правне социологије. У тој концепцији доминантно место припада *правним појавама и систему права*. Како не би дошло до евентуалног неспоразума, он најпре упозорава да је право предмет не само догматског права него и социологије права, али да ове две научне дисциплине имају два међусобно различита угла гледања на право. Право које проучава догматско право је „један кохерентан и монолитан ентитет”. Супротно, предмет правне социологије је раздробљен на „безброј атома случајних комбинација”. Сваки тај раздробљени атом права је правна појава а она је истовремено и друштвена појава. То међутим није довољно за једно социолошко, дакле реалистичко посматрање права. Јер „крајња стварност” није изолована правна појава, већ правна појава уграђена у „просторно и временско поље – синхронијско и дијахронијско – које јој је природно”. Ово поље у којем једна правна појава среће друге правне појаве „у којем се успостављају везе између њих зове се *правни систем*” (стр. 127).

Правним појавама поред класификацијских својстава, Карбоније приписује и „хипотетичку” особину звану правност. И ако се проблемима правности правних појава бави на приличном броју страна и „са различитих основа” тешко да се као одговор на питање правности одн. „јемства правила” може прихватити упрошћена „теорија принуде, под чијим дејством ће оно бити примијењено” или, такође веома поједностављена „теорија довођења у питање под чијим дејством она могу да не буду примијењена” (стр. 152).

Тај проблем утврђивања правности правних појава је сигурно најслабије место у Карбонијеовој *Правној социологији*, у извесном смислу он то и признаје (али га то не оправдава) кад тражење правности правних појава упоређује са тражењем св. Грала, кад констатује да је то „*порсокак у дефинисању права*” или кад каже да је такав подухват тежак до тачке кад се пожели одустати...

Да би била прихваћена у правном свету, социологија мора оправдати функцију коју у њему врши. Каква је функција социологије у свету права? Карбонијеов одговор гласи: двострука – *научна и практична*.

Теоријска, научна или спекулативна функција правне социологије је заправо оно што је сама правна социологија – „пре сваке примене”. Научна функција правне социологије обухвата: сазнање („како се ствари догађају у стварности”), објашњење правне појаве (*tegitur cognoscere causas*), индетерминизам у правној појави (идеологија, случај), научне законе (закон еволуције, закон структуре), узрочну анализу и њене поступке (поступци класичне логике, поступци математичке логике) и критику.

Правна социологија би се могла задовољити да буде чиста наука – каже Карбоније, налазећи пун разлог постојања у својој научној функцији, али она се труди да напредује, да постане примењена наука, да преузме практичну функцију. Правна социологија осећа „ту потребу да служи, јер би приморана својим позивом да долази у додир са правницима чија је наука потпуно окренута акцији, поцрвенела да буде само луксуз човечије памети” (стр. 304–5). Отуда се практична функција правне социологије очитује као корист, помоћ уговарачима (социологија примењена на уговор, прављење уговора и функционисање уговора), као помоћ судијама (социолошка експертиза и социолошко тумачење) и као помоћ законодавцима (законодавна социологија; филозофски проблем законодавне социологије: супротстављање чињенице и права, биолошке аналогije; испитивање законодавног мишљења...).

Књига *Правна социологија* Жана Карбонијеа, у крајњој линији, представља модеран универзитетски уџбеник својеврсних вредности: богат избор литературе и релевантне стручне грађе, систематичност и тематска прегледност, аргументована и скрупулозна интерпретација теза. На тај начин Карбоније се приказао као истраживач и аутор који може и врло сложене проблеме правно-социолошке, интердисциплинарне и трансдисциплинарне природе да учини разумљивим, приступачним и готово присним. Он је показао колико је правна социологија успела да попуни садржинску празнину коју иза себе оставља догматска јуриспруденција, колико она може да послужи као научни коректив езотеричног карактера традиционалне правне науке, „чувајући” је функције која јој предметно не припада: регулатора друштвених односа. Књизи се могу упутити и замерке. За нас ова књига може бити добар подстицај и непосредан изазов за оживљавање разговора у стручним круговима о увођењу предмета социологија права (правна социологија) у наставне планове правних или социолошких студија.

Др Радивој Степанов

ЗАКОНИ

ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ КРИВИЧНОГ ЗАКОНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ*

(Сл. гласник РС, бр. 47/94 од 14.VII 1994)

Од када је донет 1977. године, Кривични закон Републике Србије мењан је и допуњаван 14 пута. Неуспели покушај са доношењем потпуно новог закона надокнађен је овом последњом, закаслелом али и претенциозном новелом (са 137 чланова).

Новела, наравно, садржи оно што је било најнужније: прилагођавање појмовног апарата новој уставно-политичкој структури и правној терминологији и усклађивање новчаних износа, који представљају обележје кривичног дела, квалификаторну околност или објективни услов инкриминације, са новим новчаним вредностима.

Битно су измењене одредбе о значењу законских израза, посебно појмова *службено* и *одговорно лице*. Значење појма *исправа* проширено је и на податке из електронске обраде. Појам *друштвена имовина*, вероватно услед нормативне антиципације, из закона је потпуно изостављен.

Новчани износи усклађени су, за одговарајућа кривична дела, са износима из недавних измена Кривичног закона СРЈ (Сл. лист СРЈ, бр. 24/94; видети Гласник бр. 5/94, стр. 33–34). У осталим случајевима одређено је да објективни услов за постојање кривичног дела буде: 150 дин. за *ситно дело крађе*, *утаје* или *преваре*, 2.000 дин. за кривично дело *пореске утаје* и 3.000 дин. за кривично дело *угрожавања саобраћаја*; да тежи облик кривичног дела постоји преко износа од 150 дин. за кривично дело *неисправног мерења*, преко износа од 5.000 дин. за кривична дела *преваре*, *утаје* и *оштећења туђе ствари*, преко износа од 10.000 дин. за кривично дело *пореске утаје*, а преко износа од 15.000 дин. за кривична дела *разбојничке крађе*, *разбојништва* и *преваре* из ст. 3.

Услед правне празнине настале брисањем чл. 37 у КЗ СРЈ, у републичком Закону су се, по први пут, нашле опште одредбе о смртној казни.

Кривична дела против самоуправљања замењена су и по називу и по садржају иновираним кривичним делима: *повреда управљања*, *повреда права на управљање* и *злоупотреба положаја у органу управљања*. Као анахрона или покривена другим кривичним делима брисана су кривична дела: *недозвољено искоришћавање туђег рада* (чл. 149), *недозвољено располагање становима* (чл. 150), *несавесно чување друштвене имовине* (чл. 177), *противправно оту-*

* Рад примљен: 25. VIII 1994.

ђивање и прибављање друштвене имовине (чл. 178) и угрожавање јавног саобраћаја услед омамљености (чл. 196). Из Закона су брисана и кривична дела против слободе и права грађана припадника другог народа, народности или етничке групе (чл. 61а, 61б, 61в), унета у Закон 1986. године из дневно-политичких потреба.

Озбиљније садржајне допуне законодавац је учинио уношењем потпуно нових кривичних дела: неовлашћено објављивање туђег списка, портрета, фотографије, филма или фонограма (чл. 71а), повреда права кандидовања на изборима (чл. 79а), повреда права на штрајк (чл. 86в), злоупотреба права на штрајк (чл. 86д), проузроковање лажног стечаја (чл. 137а), неосновано добијање и коришћење кредита или друге погодности (чл. 139а) и нарушавање пословног угледа и кредитне способности (чл. 139б).

Кривично дело повреде гроба (чл. 241) допуњено је ставом 2. који инкриминише и повреду споменика или спомен-обележја. Проширен је назив дела и садржај заштитног објекта у кривичном делу спречавања штампања и растурања штампаних ствари на емитовање радио и телевизијског програма (чл. 75). Кривично дело принуде на обљубу (чл. 104) проширено је и на противприродни блуд, уз увођење новог става који се односи на теже облике. Као тежи облик прописано је организовано чињење кривичног дела изнуде (чл. 180 ст. 3).

Из савезног Закона о ауторском праву преузето је кривично дело неовлашћено коришћење ауторског права (чл. 183а), а из републичког Закона о културним добрима, кривична дела: прикривање културних добара (чл. 184б), неовлашћено извођење археолошких радова (чл. 240а) и облик тешке крађе у односу на културна добра и археолошке налазе (сада чл. 166 ст. 1 тач. 5).

Кривична дела квалификована тежом последицом у виду тешке телесне повреде и смрти (напуштање немоћног лица, излагање опасности, неуказивање лекарске помоћи, непружање помоћи лицу повређеном у саобраћајној несрећи, силовање нпр.) степенована су у два посебна квалификована облика, са различитим казнама.

За нека кривична дела казне су пооштрене (нпр. за кривично дело принуде, за теже облике кривичних дела неуказивања лекарске помоћи, загађивања животне средине, уништења или прикривања архивске грађе). Сада је кажњиво и нехатно извршење кривичних дела непоступање по здравственим прописима за време епидемије (чл. 123) и запослење лица оболелих од заразне болести (чл. 125). Необичну новину представља то да јавно излагање порузи народа, народности и етничке групе (чл. 100) није кажњиво уколико је учињено под условима из чл. 98 ст. 2 КЗ РС, тј., између осталог, у озбиљној критици, извршењу службене дужности, новинарског позива или политичке или друге делатности!

Код кривичног дела убиства поврат није квалификовани облик, али стицај и даље јесте.

Уколико се не ради о грешки, тешко је објаснити да законодавац сада поново брише став 2. у кривичном делу ширење лажних вести (чл. 218), иако је оваква измена већ учињена 1990. године (чл. 33 ЗИД КЗ СРС, Сл. гл. СРС бр. 16/90 од 3. XII 1990).

Посебно је занимљиво да искључење бирачког права за осуђена лица, иако је фигурирало и у нацрту и у предлогу Закона, у коначној верзији није усвојено (чл. 8).

Предлагач Закона сам је приметио да ове измене и допуне не задовољавају све потребе за попуњавањем празнина у нашем кривичном законодавству. Извесно је да ће новела бити предмет даље анализе и критике и да ће у предстојећој темељној ревизији кривичног законодавства представљати мали korak napred.

Измене и допуне Кривичног закона Републике Србије ступиле су на снагу 22. VII 1994. године.

Слободан Бељански
адвокат у Новом Саду

ПРОМЕНЕ У ПОРЕСКОМ СИСТЕМУ*

Талас приватизације у сфери производно-економских односа у периоду од 1989. г. па на даље, нови облици организовања нарочито у привреди, потребе за реконструкцијом монетарног система и стратегија економског опоравка, налагали су и радикалне измене прописа у области фискалне политике – нарочито пореског система, са идејом да се подстакне пре свега:

- отварање нових предузећа у привредно недовољно развијеним општинама,
- запошљавање нових радника,
- пореско консолидовање компанија,
- реинвестирање у стална средства за сопствену делатност,
- улагање у опрему,
- страна улагања
- оживљавање привреде на принципима економских законитости и др.

У том циљу, почев још од краја 1991. г., Република Србија је донела низ значајних пореских закона којима се желео конципирати нов порески систем по угледу на пореске системе земаља развијене тржишне привреде.

Од значајнијих прописа који су предмет нашег интересовања издвојићемо: Закон о порезу на добит корпорација (Сл. гласник РС 76/91), Закон о порезу на доходак грађана (Сл. гласник РС 76/91), Закон о порезима на имовину (Сл. гласник РС 76/91), Закон о порезу на промет (Сл. гласник РС 19/94) и Закон о доприносима за социјално осигурање (Сл. гласник РС 20/93). У условима деловања међународних санкција против Југославије и хиперинфлације, нарочито изражене у 1993. г., нови порески систем изражен кроз цитиране прописе није дао жељене ефекте. Честим изменама ових закона (укупно 26 измена, од којих је само Закон о порезу на доходак грађана претрпео 11 измена) у правцу увођења механизма индексације, скраћивање рокова за наплату пореза и доприноса у неким случајевима чак и на 3 дана, увођењем нових облика пореза и другим мерама, ефекти не само да нису поправљени већ се слободно може говорити о сломену пореског система до кога долази дефинитивно крајем 1993. г.

Овакво стање је подстакнуто и убрзано штампањем огромних количина безвредног новца (без покрића у роби или другим вредностима).

Већ поменуте честе измене прописа, нормативистички посматрано, су у тој мери отежале схватање и примену прописа да би се слободно могло

* Рад примљен: 25. VIII 1994.

говорити о стању правног хаоса у овој материји, који је нужно диктирао доношење потпуно нових прописа. И овога пута, то је учињено у тзв. пакету закона.

Народна скупштина Републике Србије је дана 27.06.1994. г. донела а 01.07.1994. г. у Сл. гласнику РС бр. 43/94 објавила: Закон о порезу на добит корпорација, Закон о порезу на доходак грађана, Закон о порезима на имовину и Закон о акцизама и порезу на промет (донет 01.07.1994) а дана 05.07.1994. г. Закон о доприносима на социјално осигурање објављен у Сл. гласнику РС у бр. 44/94.

Сви поменути прописи су у примени од 09.07.1994, са изузетком Закона о акцизама и порезу на промет (у примени од 11.07.1994. г.). Обзиром на кратку временску дистанцу разумљиво је да не може бити ни говора о ефектима ових прописа. Стога ћемо се ограничити само на приказ ових прописа и покушати да апострофирамо неке од важнијих новина и института новог пореског система.

ЗАКОН О ПОРЕЗУ НА ДОБИТ КОРПОРАЦИЈА

Од нових решења истаћи ћемо проширење круга пореских обвезника у који сада спадају и установе као и друга правна лица (који су иначе организовани као недобитне организације) ако остварују приходе продајом производа на тржишту или вршењем услуга уз накнаду (чл. 1 ст. 3 Закона).

Пореска ослобађања су проширена на новоосноване корпорације у привредно недовољно развијеним подручјима и слободним зонама за време у трајању 5 година од почетка обављања делатности (чл. 42 ст. 2 Закона).

Умањење пореске обавезе у случају улагања у основна средства, куповине деоница или удела у капиталу, или обвезника јавног зајма до висине улагања, предвиђено је чл. 45 Закона. У случају страног улагања умањење пореске обавезе је предвиђено за период од 5 година (услов 10% уложен трајни капитал) сразмерно учешћу страног капитала (чл. 46 ст. 1 Закона). Под одређеним условима, право на умањење пореске обавезе имају и обвезници који на неодређено време запосле нове раднике (чл. 47 Закона), као и у случају радног оспособљавања, професионалне рехабилитације и запошљавању инваљидних лица (чл. 48 Закона).

Обвезник пореза на добит корпорација је *резидент* Републике Србије који порез на добит плаћа уколико је ова остварена пословањем на територији Републике Србије. Резидент је правно лице које је основано или има седиште стварне управе и контроле на територији Републике (чл. 2 Закона).

Појам нерезидента дефинисан је чл. 3 Закона, као и ситуација када подлеже пореској обавези (стална пословна јединица на територији Републике за добит остварену пословањем на територији Републике).

Одредбом чл. 5 Закона утврђено је да пореску основу чини опорежива добит која се утврђује у пореском билансу, усклађивањем добити у складу са законом, дакле усклађивањем расхода (одредбе чл. 6 до 18 Закона) и усклађивањем прихода (одредбе чл. 19 до 22 Закона).

Капитални добитак представља разлику између продајне и набавне цене остварене продајом, односно другим преносом уз накнаду: стварних права на непокретностима, трајног права коришћења и права грађње на градском грађевинском земљишту, права интелектуалне својине, удела у имовини правних лица, опреме и остале имовине (чл. 23 Закона). Ако је та разлика негативна ради се о капиталном губитку (чл. 23 ст. 3 Закона).

Капитални губитак остварен при продаји једног права може се пребити са капиталним добитком при продаји другог права у истој години (чл. 28 ст. 1 Закона). Допуштено је преношење капиталних губитака у наредних 5 година и њихово пребијање са будућим капиталним добицима (чл. 28 ст. 2 Закона).

У поступку ликвидације и стечаја обвезника утврђена добит подлеже опорезивању (чл. 32 ст. 1 Закона). Ликвидациони вишак (остатак нето имовине) представља повраћај капитала до ревалоризоване вредности уложеног капитала и припада власнику (чл. 33 ст. 1 Закона). Ликвидациони вишак изнад те вредности се сматра капиталним добитком (чл. 33 ст. 2 Закона).

Стопа пореза на добит корпорација је пропорционална и износи 30% (чл. 37 Закона).

Порески подстицаји кроз плаћање убрзане амортизације предвиђени су одредбама чл. 39 до 41 Закона а пореска ослобађања и олакшице (умањење пореске обавезе) одредбама чл. 42 до 48 Закона.

Пореско консолидовање матичне компаније и њених филијала је допуштено и по новом Закону уколико међу њима постоји непосредна или посредна контрола над најмање 75% деоница или удела (по ранијем Закону 90%). Сваки члан филијале подноси свој порески биланс а матична компанија консолидовани порески биланс у коме се губици једне или више компанија пребијају на рачун осталих добити (чл. 53 до 55 Закона).

Одредбе које се тичу поступка утврђивања и наплате пореза су готово идентичне са ранијим законом а предвиђена је и сходна примена Закона о порезу на доходак грађана (чл. 76 Закона).

Казнене одредбе (чл. 77 Закона) предвиђају 7 врста прекршаја и прилично ригорозне казне од 300 до 10.000 динара а за тежи облик тзв. пореску дефраудацију (избегавање плаћања пореза) казна има распон од петоструког до десетоструког износа дугованог пореза а најмање износи 1.000 динара.

Овај Закон је ступио на снагу 09.07.1994. г., а порески обвезник који је стекао право на пореско умањење или ослобођење по раније важећем Закону задржава то право до краја 1994. г.

ЗАКОН О ПОРЕЗУ НА ДОХОДАК ГРАЂАНА

Ступањем на снагу овог Закона престао је да важи Закон о порезу на доходак грађана (Сл. гласник РС бр. 76/91, 9/92, 20/92, 76/92, 20/93, 22/93, 48/93, 51/93, 67/93, 19/94, 20/94 и 28/94), дакле у питању је текст Закона који је доживео 11 новелација.

Из чисто практичних разлога било је неопходно донети нов Закон који суштински посматрано нема значајнијих новина и измена у односу на ранији новелирани текст закона.

Поменућемо само неке од тих измена.

Тзв. стандардни одбици прописани су сада у апсолутним износима (чл. 11 Закона), док су нестандардни одбици практично преузети из ранијег закона, с тим што су проширени и на улагања на основу уговора у самосталну делатност других лица, у сопствену делатност, куповину деоница и др. (чл. 14 ст. 2 тач. 9 Закона). Нестандардан одбитак представља и улагање у оснивање задужбине, фондова и фондација (чл. 14 ст. 2 тач. 10 Закона). Укупан износ нестандардних одбитака не може бити већи од 10% дохотка за опорезивање, док је ранији лимит износио 15% (чл. 14 ст. 4 Закона).

Пореске стопе су и по новом закону прогресивне и крећу се у распону од 30% до 35%, док су по ранијем закону биле у распону од 24% до 40%.

Лична примања су дефинисана одредбом чл. 22 Закона, а приказана егземплифкативно у чл. 23 Закона. За разлику од досадашњег законског решења у пореску основицу сада улази и износ гарантоване бруто зараде.

Стопа пореза је смањена са 25% на 20% (чл. 24 ст. 2 Закона), а за месечна нето лична примања изнад 500 односно 700 дин. предвиђена је додатна стопа од 40% односно од 50% (чл. 24 ст. 3 Закона).

У погледу пореских ослобађања и олакшица, ранији закон је упућивао на примену Општег колективног уговора који је лимитирао износе појединих примања тј. олакшица а сада су оне таксативно одређене у чл. 25 Закона.

Стопа пореза на приходе од пољопривреде и шумарства је износила раније 15%, а сада износи 20% (чл. 124 Закона).

Код опорезивања прихода од самосталне делатности, ранији Закон је, у случају приказивања нето прихода мањег од троструке бруто зараде у Републици, основицу утврђивао у висини те троструке зараде, док то сада није случај.

Нето приход од самосталне делатности је опорезива добит (чл. 40 ст. 1 Закона).

Усклађивање прихода и расхода у билансу је регулисано одредбама чл. 41 до 58 Закона, које су усаглашене са аналогним одредбама Закона о порезу на добит корпорација.

Када су у питању расходи, новина је да се уплаћени доприноси за социјално осигурање признају у целости (по ранијем Закону само половина). Издаци за културне, здравствене, научне, образовне, спортске и верске циљеве признају се до 3% укупног прихода (по старом Закону 1%), издаци за пропаганду до 2%, за репрезентацију до 5% ... итд. (чл. 51 Закона).

Паушално опорезивање је регулисано одредбама чл. 69 Закона и признаје се само одређеним категоријама обвезника под одређеним условима, између осталих је и услов да им нето приход у претходној години није био већи од 5.000,00 дин.

На приходе од ауторских права и техничких унапређења плаћа се јединствена стопа од 20%, док у осталом делу углавном нема битнијих измена (чл. 70 до 77 Закона).

Стопа пореза на приходе од непокретности је повећана са 15 на 20% (чл. 88 Закона).

Приходи од капитала су такође опорезовани са 20% (чл. 78 до 82 Закона).

Капитални добитак је дефинисан одредбом чл. 89 Закона на исти начин као и у Закону о порезу на добит корпорација. Пореска стопа је такође 20% а обвезник се може ослободити плаћања овог пореза уколико средства добијена продајом уложи у решавање свог стамбеног проблема сагласно критеријумима из Закона о становању и то у року од 60 дана од дана продаје, односно има право на повраћај пореза уколико то учини у року од 10 месеци од дана продаје (чл. 96 Закона).

Тзв. остали приходи – од закупа покретне имовине, добици од игара на срећу и приходи од осигурања лица (чл. 97 до 101 Закона) – опорезују се по стопи од 20%.

Одредбе које се тичу поступка утврђивања и наплате пореза су углавном остале неизмењене.

У прелазним и завршним одредбама предвиђено је да се утврђивање и наплата аконтационог пореза на приходе од пољопривреде и шумарства за 1994. врши по старом Закону, као и пореза на капитални добитак, уколико је донето првостепено решење у поступку разреза пореза, у противном, при-

мењује се нови Закон. Треба истаћи и одредбу чл. 201 Закона по којој се годишњи порез на доходак неће утврђивати и плаћати за 1994. г.

Овај Закон је ступио на снагу 09.07.1994. г.

ЗАКОН О ПОРЕЗИМА НА ИМОВИНУ

У односу на досадашњи текст Закона о порезима на имовину (Сл. гласник РС бр. 76/91, 20/92, 76/92, 20/93, 67/93 и 28/94), нови Закон има најмање измена.

И надаље постоје три врсте пореза:

- порез на имовину,
- порез на наслеђе и поклон и
- порез на пренос апсолутних права.

Предмет опорезивања је проширен и на право коришћења по основу „тајм-шеринга“, односно на право дугорочног закупа непокретности (чл. 2 Закона).

Стопе пореза на имовину су прописане одредбама чл. 10 Закона и крећу се у распону од 0,25% до 1,5%.

Порез на наслеђе и поклон, плаћа се на наслеђе или поклон својине или других стварних права на непокретностима, а такође и на готов новац, штедне улоге, депозит у банкама, потраживања у новцу и покретне ствари, уколико је појединачна тржишна вредност већа од 2.000,00 дин. Када су у питању покретне ствари постојала је дилема, да ли се плаћа и порез на наслеђе и акциза. То је решено тако да се наплаћује само акциза или порез на промет а не и порез на наслеђе (чл. 13 Закона).

Пореске стопе су прогресивне (у зависности о ком наследном реду се ради) и крећу се од 2% до 3% са повећањима од 25 и 50% на већ утврђени порез.

Порез на пренос апсолутних права је уређен одредбама чл. 20 до 28 Закона и предмет опорезивања је проширен (види чл. 20 Закона). У чл. 25 Закона прописано је да само код размене истородних апсолутних права, пореску основу чини разлика тржишне вредности права која се размењују.

Пореске стопе су пропорционалне и износе 0,3% када су у питању удео у имовини правних лица и хартије од вредности са правом учешћа, а 3% на пренос осталих апсолутних права (чл. 27 Закона). Поступак утврђивања и наплате пореза је остао исти и регулисан је одредбама чл. 29 до 40 Закона. Новину представља установљење солидарне одговорности обвезника из чл. 4 ст. 3 Закона, за плаћање укупне пореске обавезе (чл. 40 Закона).

Прелазним и завршним одредбама решено је да поступак утврђивања и наплате пореза на имовину за 1994. г. започет по ранијем закону остаје у режиму тог Закона. Код пореза на наслеђе и поклон релевантно је да ли је донето првостепено решење у поступку разреза, а уколико није, примењује се нови закон.

Одредбе Закона које се односе на опорезивања права својине на деонице у ДОО примењиваће се од 01.01.1995. г.

Овај Закон је ступио на снагу 09.07.1994. г.

ЗАКОН О АКЦИЗАМА И ПОРЕЗУ НА ПРОМЕТ

Акцизом се опорезују само одређени производи утврђени Законом (чл. 1 ст. 2 и чл. 2 Закона), док се порезом на промет производа и услуга опорезује промет (чл. 1 ст. 3 Закона).

Пореска обавеза по основу акцизе настаје пуштањем у промет или увозом производа из чл. 2 Закона а обвезник је лице које произведе односно увезе поменућу робу (чл. 4 Закона).

Пореску основицу представља јединица мере (нпр. 1 литар) односно цена производа (чл. 7 Закона) а пореске стопе су пропорционалне и дате у апсолутним износима (чл. 9 до 14 Закона) осим када је у питању луксузна роба и јужно воће (чл. 15 и 16 Закона) где су стопе изражене процентуално.

Ослобађања од плаћања акцизе су веома ограничена (лица која извозе ту робу а нису произвођачи, продаја у слободним царинским зонама и хуманитарна помоћ). Одредбама чл. 21 и 22 Закона дефинисано је шта представља промет који се опорезује. Задржано је опорезивање производа у крајњој потрошњи.

Постоји општа пореска стопа од 24% (по ранијем Закону – 25%) и нижа стопа од 7% (чл. 29 до 31 Закона).

Пореска ослобађања од плаћања акциза су проширена на опрему за вршење делатности (чл. 32 Закона).

Код пореза на промет услуга обухваћене су порезом и кредитом услуге, а ослобођене пореза услуге у пољопривреди на обради земљишта, услуге које врше порески обвезници – тзв. паушалци и услуге у области спречавања загађивања воде, ваздуха и земљишта.

Овај Закон је ступио на снагу 02.07.1994, а примењиваће се од 11.07.1994.

ЗАКОН О ДОПРИНОСИМА ЗА СОЦИЈАЛНО ОСИГУРАЊЕ

Сврха доношења овог закона је да се обезбеди и уреди систем финансирања пензијског и инвалидског осигурања, здравствено осигурање и осигурање од незапослености (чл. 1 Закона).

Средства се обезбеђују обавезним доприносима који се плаћају на основицу доприноса по пропорционалним стопама.

У односу на ранији пропис, поједине стопе су увећане а поједине смањене. За пензијско и инвалидско осигурање стопа је износила 20%, а сада је 18%, за здравствено осигурање раније – 15,2% а сада – 18%; за осигурање од незапослености стопа је остала неизмењена и износи 1,2%, када су у питању предузетници (чл. 10, 12 и 13 Закона).

Пореску основицу чини нето приход утврђен на начин којим се уређује порез на доходак грађана, а основица не може бити нижа од 300,00 дин. нити већа од 1.500,00 динара месечно.

Основицу доприноса за социјално осигурање за запослене и послодавце чине зараде, односно плате и друга лична примања, накнаде, зарада итд. (чл. 6 Закона).

Доприноси на ову основицу су нешто нижи и износе за пензијско и инвалидско осигурање 10,5%, за здравствено осигурање 10,1%, а за осигурање за случај незапослености 1,2% (чл. 11 Закона). Волонтери, ученици и студенти на пракси, чланови омладинских и студентских задруга, осуђеници и др. плаћају доприносе на основице од 100,00 или 75,00 динара месечно, а по знатно нижим стопама које за пензијско и инвалидско осигурање износе 2%, а за здравствено осигурање 1% (чл. 14 до 16 Закона).

Физичка лица која се баве пољопривредом и нису старија од 65 година, ако нису осигурана по другом основу, плаћају допринос за пензијско и инвалидско осигурање по стопи од 7% на основицу од 150,00 динара месечно (чл. 23 до 25 Закона).

Имаоци катастарског прихода плаћају допринос за здравствено осигурање и то за своје осигурање и чланове свог домаћинства по стопи од 23% на основицу која чини катастарски приход (чл. 30 до 32 Закона).

Обвезник доприноса за здравствено осигурање за кориснике пензија је фонд за пензијско и инвалидско осигурање. Основицу доприноса чини пензија, односно новчана накнада а стопа доприноса за здравствено осигурање износи 17,7% (чл. 36 до 38 Закона). Допринос за здравствено осигурање плаћају и наши грађани који примају страну пензију, по стопи од 17,7% на основицу која чини износ личног месечног примања, с тим што основица не може износити више од 750,00 динара месечно. Поступак утврђивања и наплате доприноса је остао неизмењен.

Овај Закон је ступио на снагу 06.07.1994. год. а примењује се од 09.07.1994. године.

* * *

Већ из овог кратког приказа нових пореских Закона видљиво је да се у суштини не ради о капиталним изменама раније важећег пакета пореских закона. Слободно се може рећи да је текст у 90% остао неизмењен, а да су учињене само одређене измене и, надамо се, побољшања.

Кратак временски период и тренутна немогућност сагледавања ефеката у практичној примени, не би смели да утичу на доношење било каквих судова о ваљаности ових прописа. Утисак је да се ради о савременим текстовима који нуде значајна нова решења и могућности, али да од ових прописа не треба очекивати брзе и значајне резултате. Пре свега, из разлога одсуства пореске дисциплине код великог броја пореских обвезника, а исто тако и недовољног броја обучених кадрова, задужених за функционисање пореског механизма.

Потребан је, по нама, значајан степен толеранције и са једне и са друге стране, а нарочито се не би смело дозволити да фискални разлози диктирају брзе и непромишљене измене ових прописа, као што је то био случај са ранијим пакетом закона. Обим и значај ове материје захтеваће у дужем временском периоду детаљно проучавање и анализирање како би се објективно могла сагледати њена применљивост на овим просторима.

Светозар Добросављевић
адвокат у Новом Саду

ПРАКСА

КРИВИЧНО ПРАВО

ПОНАВЉАЊЕ ПОСТУПКА И ЗАШТИТА ЗАКОНИТОСТИ

Против решења којим се дозвољава понављање кривичног поступка и одлучује да се одмах одреди нови главни претрес, не може се подићи захтев за заштиту законитости.

Из образложења

Решење којим се дозвољава понављање кривичног поступка и одлучује да се одмах одреди нови главни претрес, само је формално правно-снажно решење, којим се у конкретном случају одређује начин поступања пред судом, али које с материјалне стране не представља правно-снажну одлуку против које би се могао подићи захтев за заштиту законитости. Ово стога, што у поновљеном поступку повреду закона, ако је учињена, може исправити сам суд или ће та повреда бити исправљена редовним правним леком. Из истих разлога, ни решење другостепеног суда о овим питањима не може бити предмет захтева за заштиту законитости.

(Врховни суд Србије, КЗЗ. 5/94 од 2. II 1994)

* * *

КРИВИЧНО ДЕЛО ИЗ ЧЛ. 33 СТ. 1 ЗАКОНА О ОРУЖЈУ И МУНИЦИЈИ

Под „држањем оружја” у смислу чл. 33 ст. 1 Закона о оружју и муницији не може се подразумевати сваки случај када се одређено лице нађе у фактичком поседу оружја за које нема одобрење надлежног органа, већ се под тим појмом може схватити такав однос извршиоца овог дела према таквом оружју кроз који се манифестује одговарајући однос власти извршиоца према предметима, одн. да он такве предмете држи као своје или бар чува као туђе.

Из образложења

У својој одбрани, потврђеној исказима сведока, оптужени износи да је случајно пронашао четири бомбе и да је, при том, присутним сведоцима рекао да ће о томе обавестити СУП или војне органе. Оптужени, надаље, износи да је управо тих дана, свог познаника, пензионисаног радника СУП, обавестио о налажењу бомби, питао га за савет и добио одговор да сачека још неколико дана док не виде шта је најбоље да се уради. Управо у тих неколико дана код њега су дошли радници ОУП и он им је, на њихово тражење, бомбе предао.

Кривично дело о коме је реч може се извршити само са умишљајем, ко-

ји обухвата свест извршиоца да се ради о таквом облику недозвољеног држања кроз који се манифестује одговарајући однос власти над предметом, било да се овај држи као свој или бар да се чува као туђ. У конкретном случају, за правилну оцену таквог субјективног односа било је нужно проверити одбрану оптуженог да је он о проналаску бомби обавестио сведока К. управо због тога што је знао да је овај сведок био радник ОУП и да ће од њега добити меродавно упутство. Ако је та тврдња тачна, онда се озбиљно може довести у сумњу правилност установљења првостепеног суда да је оптужени бомбе држао у оном смислу како то подразумева Закон о оружју и муницији када инкриминише и „држање” оружја.

(Врховни суд Србије Кж. I. 1383/93 од 11. I 1994)

ГРАЂАНСКО ПРАВО

ПОРИЦАЊЕ ПРИЗНАТЕ ЧИЊЕНИЦЕ У ЖАЛБИ

Иако према одредби чл. 221 ЗПП не треба доказивати чињенице које је странка признала пред судом, закон даје могућност странци да потпуно или делимично порекне признату чињеницу или да ограничи признање додавањем других чињеница, што важи и за признање које је учинио пуномоћник. У таквом случају суд по слободном уверењу оцењује порицање признања, водећи при том рачуна о разлозима због којих странка то чини.

Из образложења

Тужена осигуравајућа организација је на рочишту пред првостепе-

ним судом изјавила да не оспорава своју пасивну легитимацију. У жалби против првостепене пресуде, међутим, она наводи да осигураник у критично време није имао полису обавезног осигурања и да тужени није пасивно легитимисан. Следи да чињенице и околности од којих зависи основаност приговора недостатка пасивне легитимације првостепени суд није расправио на несумњив начин, па је другостепени суд одлучио у складу са одредбом чл. 370 ст. 1 ЗПП.

(Окружни суд у Новом Саду бр. Гж. 4428/93 од 29. III 1994)

ЗАШТИТА СТЕЧЕНОГ ПРАВА НА СТАН

Чињеница да је радник умро пре извршења одлуке којом му је предузеће доделило стан, не искључује право заинтересованих лица на заштиту тог правноснажно признатог права и на његову реализацију у одговарајућем поступку и пред надлежним органима.

Из образложења

Након доношења коначне одлуке о расподели и уручења решења о додели стана, али пре уселења у стан који још није био завршен, радник коме је стан додељен је преминуо. Давалац стана на коришћење расписао је нови конкурс, на који се пријавила и супруга преминулог радника. Њена молба није разматрана, с обзиром да није била запослена у предузећу и да правилник предузећа такву могућност не познаје.

Основни суд удруженог рада у два наврата одбио је предлог супруге као предлагачице, али је, након другог укидања, својом трећом одлуком

њен предлог усвојио и поништио спорни конкурс. По жалби учесника, Окружни суд у Новом Саду својом пресудом Гж. 692/92 преиначио је првостепену одлуку и захтев предлагачице-тужитељице одбио, уз образложење да је правилником предузећа предвиђено право на решавање стамбених потреба радника и пензионера, а не и њихових породица.

Врховни суд Србије усвојио је ревизију тужитељице, и преиначио пресуду Окружног суда, тако што је одбио жалбу туженог и потврдио одлуку Основног суда удруженог рада у Новом Саду. По схватању Врховног суда, стечено право радника преноси се на члана његовог породичног домаћинства, па нема значаја што тужитељица није у радном односу код туженог.

(Врховни суд Србије, Рев. 2207/93 од 7. IX 1993)

УТВРЂИВАЊЕ ПОСТОЈАЊА УСВОЈЕЊА

Постојање усвојења могуће је утврдити у парничном поступку, доношењем тужбе за утврђење, уколико о усвојењу не постоји писмени доказ.

Из образложења

Првостепени суд је потпуно и истинито утврдио да је тужитељица усвојеница сада пок. Г.Г., и да су између њих заснована права и дужности који постоје између родитеља и деце, почев од дана доласка малолетне тужитељице ради опоравка од болести у дом Г.Г. још 1940. године. Тужитељицини родитељи су нестали у 1942. години, Г.Г. је објаснила тужитељици да је она њена мајка, а

сви суседи, као и ђаци и наставници у школи, знали су да је тужитељица усвојено дете. Тужитељица не поседује писмени документ о усвојењу. У таквој ситуацији било је места тужби за утврђење. Из изведених доказа произилази да су испуњени услови прописани Законом о усвојењу (Сл. л. САПВ бр. 24/76), јер је усвојење засновано у интересу тада малолетне тужитељице која је остала без родитеља, а између ње и сада пок. Г.Г. постојао је однос који постоји између родитеља и деце.

(Окружни суд у Новом Саду, Гж. 721/93 од 11. III 1994)

ЗАШТИТА ДРЖАВИНЕ

Захтев за враћање исечене жичане оgrade на раније место—међу између парцела странака о трошку туженог је захтев за накнаду штете, па се о њему не може расправљати у парници за сметање поседа, јер би то било у супротности са чл. 441 ЗПП-а.

Из образложења

„Првостепени суд је правилном применом материјалног права делимично усвојио тужбени захтев установивши да је тужени починио сметање поседа дана 20.03.1992. на тај начин што је између своје баште и баште тужитеља исекао жичану ограду у дужини од 7 м, док је одбио захтев тужитеља да се тужени обавезе на враћање оgrade на раније место о свом трошку. Пошто је на несумњив начин утврђено да је тужени исекао жичану ограду која се налази на међи између парцела странака, умањено је тиме имовину тужитеља, а што у смислу чл. 155 ЗОО представља штету. Ако се има у виду да је тужени

исекао жичану ограду, а да су тужитељи захтевали враћање ограде на раније место о свом трошку, произилази да се ради о накнади материјалне штете успостављањем стања које је било пре него што је штета настала, како је то регулисано чл. 185 ст. 1 ЗОО, односно да је у питању захтев за накнаду штете и да стога нема услова да се о таквом захтеву одлучи у парници ради сметања поседа.”

(Окружни суд у Новом Саду, Гж. 2619/93 од 8. IX 1993)

Тужиоци су поднели иницијативу за подизање захтева за заштиту законитости Савезном државном тужиоцу због погрешне примене материјалног права – чл. 79 Закона о основним својинско-правним односима СРЈ. Савезни државни тужилац ову иницијативу није прихватио са образложењем да „није нашао да у побијаним пресудама постоје повреде савезног закона који је био примењен у поступку одлучивања о основаности тужбеног захтева”.

(Савезни државни тужилац СРЈ у Београду, Гт. 566/93 од 24. XII 1993)

Коментар:

Чланом 79 Закона о основним својинско-правним односима СРЈ прописано је да се одлуком о захтеву за

заштиту од сметања државине одређује: забрана даљег узнемиравања државине, враћање одузете државине и друге мере потребне за заштиту од даљег сметања. Цитирана судска одлука, односно у њој изнето правно мишљење практично своди одлуку у поступку у парницама за сметање поседа на декларисање утврђеног сметања поседа, а успостављање претходног мирног стања поседа дефинише, односно квалификује као облигационо-правни захтев. Овакво правно схватање не само да је у супротности са одредбом чл. 79 Закона о основним својинско-правним односима, већ и посебан поступак у парницама за сметање поседа чини излишним, јер му даје само декларативан карактер. Њиме се не обезбеђује заштита државине, она се само декларише. У цитираној одлуци се установљава сметање поседа и налаже се туженом да се убудуће уздржава од истих или сличних радњи сметања, без да се тужиоцима враћа одузети посед, односно без да се успоставља последње мирно стање поседа. Тако све до окончања друге парнице – за накнаду штете, постоји правно апсурдна ситуација проистекла из донете одлуке – проглашена је заштита поседа којег тужиоци немају, јер им није враћен. Даље, оваква одлука онемогућава и примену чл. 228 ЗИП-а, за случај новог сметања поседа (на остатку жичане ограде).

Коментар

Милан Добросављевић

Приредили

Слободан Ђелански и

Милан Добросављевић

адвокати у Новом Саду

СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

Одржане 02.09.1994. године

1. Ненадић Вељко, дипломирани правник, рођен 18.08.1956. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Булевар кнеза Милоша 37.
2. Миловић Драган, дипломирани правник, рођен 17.08.1965. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Блашка Рајића 29/2.
3. Сабо Марта, дипломирани правник, рођена 20.09.1965 године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Јабланичка 41.
4. Балчин Милан, дипломирани правник, рођен 01.05.1962. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Банатском Брестовцу, Соње Маринковић 79/а.
5. Ивковић Миланка, дипломирани правник, рођена 13.01.1958. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Таванкуту, Јована Микића 1.
6. Радишић Мирјана, дипломирани правник, рођена 23.12.1949. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Инђији, Николетине Бурсаћа 3.
7. Зарупски Ромео, дипломирани правник, рођен 01.12.1959. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Вајској, Маршала Тита 6б.
8. Поповић Јудита, дипломирани правник, рођена 03.02.1956. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Жарка Зрењанина 21.
9. Мандић Горан, дипломирани правник, рођен 01.10.1960. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Житишту, Маршала Тита 7.
10. Цинић др Сенад, дипломирани правник, рођен 10.02.1946. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Трг октобарске револуције 4/6.
11. Влаовић Александар, дипломирани правник, рођен 13.01.1956. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Железничка 21.

12. Топић Горан, дипломирани правник, рођен 14.12.1957. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Железничка 21.

13. Козоморић Младен, дипломирани правник, рођен 10.08.1934. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Максима Горког 7.

14. Мисиркић Радован, дипломирани правник, рођен 15.02.1934. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Инђији, Краља Петра Првог 6.

15. Трухар Владимир, дипломирани правник, рођен 03.08.1934. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, Арсенија Чарнојевића 6/ф.

16. Весковић Живко, дипломирани правник, рођен 18.03.1930. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, Арсенија Чарнојевића 5.

17. Јанчић Радован, дипломирани правник, рођен 13.06.1936. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Максима Горког 50.

18. Грабовачки Боровој, дипломирани правник, рођен 23.06.1934. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Инђији, Војводе Степе 19.

19. Павлица Душан, дипломирани правник, рођен 01.02.1961. године, уписује се 02.09.1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, ЈНА 3/а.

20. Брише се из Именика адвокатских приправника Павлица Душан, адвокатски приправник код Симулов Бранке, адвоката у Панчеву, са даном 02.09.1994. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

21. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Недељковић Владимир, рођен 07.01.1964. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ђорђевић Светлане, адвоката у Панчеву, дана 02.09.1994. године.

22. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Мазинанин Бранислав, рођен 16.02.1967. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Продановић Предрага, адвоката у Инђији, дана 02.09.1994. године.

23. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Вегхелји Рената, рођена 30.12.1970. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Секулић Миодрага, адвоката у Сомбору, дана 02.09.1994. године.

24. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Вукобрат Гордана, рођена 09.04.1965. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ковач Јана, адвоката у Новом Саду, дана 02.09.1994. године.

25. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Филиповић Драгана, рођена 01.10.1969. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јасика Николе, адвоката у Инђији, дана 02.09.1994. године.

26. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Нешић Марија, рођена 15.08.1969. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Нешић Зорана, адвоката у Сремској Митровици, дана 02.09.1994. године.

27. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Лакићевић Стојачић Снежана, рођена 01.01.1965. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Лакићевић Вуксана, адвоката у Новом Саду, дана 02.09.1994. године.

28. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Липован Велимир, рођен 26.11.1966. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Кулићан Милице, адвоката у Кикинди, дана 02.09.1994. године.

29. Условно се уписује Босић Ана, дипломирани правник, рођена 04.07.1937. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Инђији, Војводе Степе 39/2, са даном давања свечане изјаве.

30. Условно се уписује Фиц Клара, дипломирани правник, рођена 02.08.1950. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Бачкој Тополи, Кривајска 11, са даном давања свечане изјаве.

31. Условно се уписује Улијан Марта, дипломирани правник, рођена 22.05.1956. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Ади, Моше Пијаде 21, са даном давања свечане изјаве.

32. Условно се уписује Ђуркић Милка, дипломирани правник, рођена 30.08.1939. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Футошка 1, са даном давања свечане изјаве.

33. Условно се уписује Пузић Јован, дипломирани правник, рођен 16.09. 1951. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Иригу, Змај Јовина 43, са даном давања свечане изјаве.

34. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Козоморић Младен, адвокат у Новом Саду, са даном 01.09.1994. године, због пензионисања.

35. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Мисирковић Радован, адвокат у Инђији, са даном 01.09.1994. године, због пензионисања.

36. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Весковић Живко, адвокат у Сремској Митровици, са даном 01.09.1994. године, због пензионисања.

37. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Трухар Владимир, адвокат у Сремској Митровици, са даном 01.09.1994. године, због пензионисања.

38. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Грабовачки Боровој, адвокат у Инђији, са даном 01.09.1994. године, због пензионисања.

39. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Војнић Мирјана, адвокат у Суботици, са даном 07.08.1994. године, због заснивања радног односа. – Ленарт Месарош Естер, адвокат у Суботици, именује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Војнић Мирјане.

40. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Милорадов Драгана, адвокат у Футогу, са даном 16.08.1994. године, на лични захтев. – Писарић Здравка, адвокат у Футогу, именује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Милорадов Драгане.

41. Шуљок Агнеш, адвокат у Бачкој Тополи, брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине с даном 01.09.1994. године, због пензионисања. – Пацал Јулијана, адвокат у Фекетићу, именује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Шуљок Агнеш.

42. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Јованов Жива, адвокат у Зрењанину, са даном 24.07.1994. године, услед смрти. – Јабланов Драги, адвокат у Зрењанину, именује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Јованов Живе.

43. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Милашевић Светлана, адвокат у Новом Саду, са даном 02.09.1994. године, због заснивања радног односа. – Козомора Милан, адвокат у Новом Саду, именује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Милашевић Светлане.

44. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Поповић Ана, адвокатски приправник у Новом Кнежевцу, са адвокатско-приправничком вежбом код Лазин Јована, адвоката у Новом Кнежевцу, са даном 06.07.1994. године.

45. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Ђукић Драгана, адвокатски приправник у Бечеју, са адвокатско-приправничком вежбом код Марков Александра, адвоката у Бечеју, са даном 30.06.1994. године, због заснивања радног односа.

46. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Максимовић Светозар, адвокатски приправник у Новом Саду, са адвокатско-приправ-

ничком вежбом код Здјелар Мирослава, адвоката у Новом Саду, са даном 30.06.1994. године.

47. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Карапанџин Зорица, адвокатски приправник у Зрењанину, са адвокатско-приправничком вежбом код Секел Јована, адвоката у Зрењанину, са даном 30.06.1994. године, због заснивања радног односа.

48. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Кујунџић Маријана, адвокатски приправник у Суботици, са адвокатско-приправничком вежбом код Кујунџић Јакова, адвоката у Суботици, са даном 22.08.1994. године, због одласка на постдипломске студије.

49. Узима се на знање да је Јакшић Драган, адвокат у Пландишту привремено спречен да обавља адвокатску делатност почев од 08.07.1994. до 08.09.1994. године, због војне вежбе. – Танасковић Зоран, адвокат у Пландишту, поставља се за привременог заменика Јакшић Драгану, адвокату у Пландишту.

50. Узима се на знање да је Продановић Предраг, адвокат у Инђији, привремено спречен да обавља адвокатску делатност, почев од 01.09.1994. до 31.10.1994. године, због одласка на војну вежбу. – Поткоњак Никола, адвокат у Инђији, поставља се за привременог заменика Продановић Предрагу.

51. Узима се на знање да је Младеновски Насе, адвокат у Сремској Митровици, наставио са радом 10.08.1994. године. – Младеновски Сергеј, адвокат у Сремској Митровици, разрешава се дужности привременог заменика.

52. Узима се на знање да је Великић Гордана, адвокат у Равном Селу, наставила са радом 01.07.1994. године. – Радујковић Коста, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика.

53. Узима се на знање да је Обшуст Павел Јан, адвокат у Новом Саду, наставио са радом 01.08.1994. године. – Гуцуња Јован, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика.

54. Узима се на знање да је Глигор Арсић Бисерка, адвокат у Сефкерину, привремено спречена да обавља адвокатску делатност због болести, почев од 11.08.1994. до 11.02.1995. године. – Малешевећ Миља, адвокат у Панчеву, одређује се за привременог заменика Глигор Арсић Бисерки, адвокату у Сефкерину.

55. Узима се на знање да је Питејин Кристина, адвокат у Жабљу, привремено спречена да обавља адвокатску делатност због болести, од 14.06. до 05.08.1994. године. – Сакач Владимир, адвокат у Жабљу, одређује се за привременог заменика одсутној Питејин Кристини.

56. Узима се на знање да је Богићевећ Милан, адвокат у Новом Саду, привремено спречен да обавља адвокатску делатност због болести почев од 01.07.1994. године. – Петровић Драгослав, адвокат у Новом Саду одређује се за привременог заменика одсутном Богићевећ Милану.

57. Узима се на знање да се Милорадов Марија, адвокат у Новом Саду, налази на породилском одсуству од 15.08.1994. године. – Павловић Славица, адвокат у Новом Саду, поставља се за привременог заменика Милорадов Марији, адвокату у Новом Саду, до повратка са породилског одсуства.

58. Одобрава се продужење адвокатско-приправничке вежбе за још једну годину Лозић Небојши, адвокатском приправнику у Старој Пазови, на адвокатско-приправничкој вежби код Вршка Јана, адвоката у Старој Пазови, почев од 30.08.1994.

59. Узима се на знање да је Фетахагић Ехлимана, адвокат у Сомбору, променила презиме у Крстић.

60. Узима се на знање да је Исаков Гордана, адвокатски приправник, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Деспотовић Љиљане, адвоката у Новом Саду, дана 19.08.1994, те да исту наставља 20.08.1994. године код Узелац Душана, адвоката у Новом Саду.

61. Узима се на знање да је Стевановић Вера, адвокат у Сремским Карловцима, променила презиме у Стевановић Николић Вера.
62. Узима се на знање да су Ђорђевић Светлана и Бјелица Бранислав, адвокати у Панчеву, основали Удружену адвокатску канцеларију са седиштем у Панчеву, Његошева 1, почев од 29.03.1994.
63. Узима се на знање да су Вучковић Никола и Недић Мирослав, адвокати у Панчеву, основали Удружену адвокатску канцеларију са седиштем у Панчеву, ЈНА 27, почев од 01.01.1994.
64. Узима се на знање да је Стевановић Вера, адвокат у Новом Саду, преселила седиште своје адвокатске канцеларије у Сремске Карловце, Железничка 1/а, почев од 15.10.1994.
65. Узима се на знање да је Стојановић Вера, адвокат у Врбасу, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Саве Ковачевића 76, почев од 01.08.1994.
66. Узима се на знање да је Трајковић Зоран, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Краља Александра 10, почев од 05.07.1994.
67. Узима се на знање да је Сајков Звонимир, адвокат у Панчеву, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Пословни центар „Трубач“, ЈНА 1, почев од 01.07.1994.
68. Узима се на знање да је Продановић Предраг, адвокат у Инђији, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Трг слободе – Тржни центар, почев од 01.08.1994.
69. Узима се на знање да је Голијанин Војин, адвокат у Зрењанину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Трг ЈНА 66, Пословни центар „Мала Варош“, почев од 15.06.1994.
70. Узима се на знање да је Стојанов Душан, адвокат у Белој Цркви, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу 1. октобра 79.
71. Узима се на знање да је Окука Зоран, адвокат у Белој Цркви, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Партизанска 9, почев од 15.08.1994.
72. Узима се на знање да је Ристић Зоран, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Јеврејска 2, почев од 01.09.1994.
73. Узима се на знање да је Коцо Славко, адвокат у Инђији, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Војводе Путника 13, почев од 17.08.1994.
74. Узима се на знање да је Протић Драган, адвокат у Зрењанину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Краља Александра Првог Карађорђевића 45, почев од 18.08.1994.
75. Узима се на знање да је Мушички Доротеја, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Даничићева 3, почев од 22.08.1994.
76. Узима се на знање да је Поповић Бранивој, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Радничка 6, почев од 22.08.1994.
77. Узима се на знање да је Журжул Бошко, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Трг Републике 17/1, почев од 29.08.1994.
78. Узима се на знање да је Радованов Биљана, адвокат у Зрењанину, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Краља Александра Првог Карађорђевића 8, почев од 01.09.1994.
79. Узима се на знање да је Убовић Војо, адвокат у Зрењанину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Николе Пашића 18, почев од 25.08.1994.
80. Узима се на знање да је Перић Драгослав, адвокат у Зрењанину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Народне омладине 1, почев од 25.08.1994.
81. Узима се на знање да је Јокић Милица, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Стевана Мусића 1, почев од 01.09.1994.
82. Узима се на знање да је Деспотовић Љиљана, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Ласла Гала 2, почев од 01.09.1994.
83. Узима се на знање да је Калинић Сузана, адвокат у Суботици, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Бориса Кидрича 9, почев од 01.09.1994.

84. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 01.06.1994. између ДД „Пан-комерц“ из Новог Сада, и Загорчић Зијаха, адвоката у Новом Саду.

85. Евидентира се Уговор о заступању закључен дана 27.05.1994. између ДД „Пано-нија“ из Сенте и Бајић Мирослава, адвоката у Сенти.

86. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 01.05.1994. између „ЗП“, д.о.о. из Новог Сада и Миладиновић Драгана, адвоката у Новом Саду.

87. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 01.05.1994. између Д.О.О. „Богун“ из Новог Сада и Миладиновић Драгана, адвоката у Новом Саду.

88. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 01.06.1994. између д.о.о. „Папирус – Тел-трејд“ из Новог Сада и Миладиновић Драгана, адвоката у Новом Саду.

89. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 01.06.1994. између „Панс“ трговачко услужног предузећа из Новог Сада и Миладиновић Драгана, адвоката у Новом Саду.

90. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 01.06.1994. између ПП „Репро – цип“ из Новог Сада и Миладиновић Драгана, адвоката у Новом Саду.

91. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 09.06.1994. између „МТМ Некретнине“, Агенцијом за посредовање из Новог Сада и Богдановић Невенке, адвоката у Сремским Карловцима.

92. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 01.07.1994. између ДП „Ков-грап – Ставител“ из Ковачице и Ђорђевић Божене, адвоката у Ковачици.

93. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 01.07.1994. између Предузећа „Ливница прецизних одливака“ из Аде и Тертели Отилије, адвоката у Ади.

94. Узима се на знање да је дана 23.07.1994. раскинут уговор о заступању и пружању правне помоћи између МЗ Бачко Градиште из Бачког Градишта и Косановић Николе, адвоката у Бечеју, закљученог дана 21.05.1991.

95. Узима се на знање да је дана 23.07.1994. раскинут уговор о заступању и пружању правне помоћи између ТП „Интерком – Г и Л“ из Бечеја и Косановић Николе, адвоката у Бечеју, закључен дана 30.04.1993.

96. Узима се на знање да је дана 13.07.1994. раскинут уговор о заступању и пружању правне помоћи између ДД „Банаћанка“ из Панчева и Копривице Божицара, адвоката у Панчеву, закљученог дана 19.03.1994.

97. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 26.07.1994. између Ауто мото клуба Бела Црква из Беле Цркве и Окука Зорана, адвоката у Белој Цркви.

98. Узима се на знање да је дана 15.08.1994. раскинут уговор о заступању и пружању правне помоћи између ПП „Браћа Мандић“ из Куле и Прекајац Зорана, адвоката у Кули, закључен дана 15.03.1994.

Управни одбор

Уређивачки одбор „Гласника“ моли своје сараднике да текстове за објављивање опреме уважавајући следеће сугестије:

- име, презиме, звање и занимање аутора исписати у левом углу прве странице изнад наслова, у прилозима за рубрике „чланци“ и „расправе“, а за рубрику „прикази“ и остале рубрике, на крају текста;
- радове куцати на пуној хартији само са једне стране листа, са таквим проредом и рубом да на једној страници има око 28 редова са по 60 словних места у реду;
- обим радова не би требало да прелази за чланке 15 страница, за расправе 10 страница, а за приказе и остале прилоге 6 страница;
- речи које треба да буду штампане латиницом подвући црвеним, а речи које треба да буду штампане курзивом подвући црним или плавим;
- фусноте сврстати по редним бројевима на крају текста, у истом прореду као текст, уз навођење података овим редом: име или иницијал имена и презиме аутора, назив дела или часописа, број књиге или тома (ако постоје), место издавања, година издавања (за часописе број и годиште), број странице (иза скраћенице стр.); ознаку *op. cit.* користити уместо назива дела и места и године издавања када се исто дело поново цитира на прескок, а ознаку *ibid.* када се исто дело цитира узастопно;
- радове треба потписати и уз њих приложити податке о адреси, броју телефона и броју жиро рачуна аутора.

ГЛАСНИК АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

излази 12 пута годишње
у месечним свескама

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине. Годишња претплата: за земљу 50 н. дин., за иностранство 40 USA долара (жиро-рачун број 45700-678-2-2047 са назнаком „за Гласник“).

Овај број закључен је 02. IX 1994. године.

Према мишљењу Секретаријата за информације Републике Србије бр. 413-01-412/91-01 од 11. априла 1991. године на ову публикацију плаћа се основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1. алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Штампа: ГРАФО-ОФСЕТ, Нови Сад
Слог: ЛАСЕР студио, Нови Сад

